

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Geografie
Studijní program: B7507
Studijní obor Specializace ve vzdělávání
(kombinace): (geografie – historie)

**Prostorové vnímání Jilemnice v kontextu
Podkrkonoší, nejen očima Jaroslava
Havlíčka a Jana Weisse**

**Spatial perception of Jilemnice in the context of the
Podkrkonoší area of in the eyes of Jaroslav Havlíček, Jan
Weiss and others**

Bakalářská práce: 2011-FP-KGE-06

Autor:

Markéta POLANSKÁ

Podpis:

Adresa:

Nádražní 325

514 01, Jilemnice

Vedoucí práce: RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
77	1	8	10	32	16

V Liberci dne: 18. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra geografie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

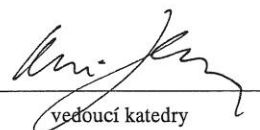
pro (kandidát): Markéta Polanská
adresa: Nádražní 325, 514 01 Jilemnice
studijní obor (kombinace): Geografie se zaměřením na vzdělávání
Historie se zaměřením na vzdělávání
Název BP: **Prostorové vnímání Jilemnice v kontextu Podkrkonoší, nejen očima Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse**
Název BP v angličtině: **Spatial perception of Jilemnice in the context of the Podkrkonoší area of in the eyes of Jaroslav Havlíček, Jan Weiss and others**
Vedoucí práce: RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.
Konzultant:
Termín odevzdání: květen 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 16. 12. 2009

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): _____

Datum: _____

Podpis: _____

Název BP: PROSTOROVÉ VNÍMÁNÍ JILEMNICE V KONTEXTU PODKRKONOŠÍ, NEJEN OČIMA JAROSLAVA HAVLÍČKA A JANA WEISSE

Vedoucí práce: RNDr. Jaroslav Vávra, Ph.D.

Cíl: porovnat literární obraz města Jilemnice s realitou

Požadavky: studium odborné literatury
studium literárních děl
rozhovory s regionálními umělci a odborníky
mapa literárního obrazu Jilemnice
porovnání literárního obrazu Jilemnice s realitou a interpretace tohoto srovnání

Metody: Rešerše literatury, průzkum Jilemnice, rozhovor s PaedDr. Janem Luštincem

Literatura: Thomas HARDY, Starosta casterbridgeský, Praha 1999
Thomas HARDY, Neblahý Juda, Praha 1975
Jaroslav HAVLÍČEK, Neklidné srdce: vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence, Liberec 2006
Jan LUŠTINEC, Jilemnice, Praha, Litomyšl 2007
Kevin LYNCH, Obraz města: The image of the City, Praha 2004

Čestné prohlášení

Název práce: Prostorové vnímání Jilemnice v kontextu Podkrkonoší, nejen očima Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse

Jméno a příjmení autora: Markéta Polanská

Osobní číslo: P09001177

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 18. 4. 2011

Poděkování

Chtěla bych poděkovat RNDr. Jaroslavu Vávrovi, Ph.D. za inspiraci, která se stala podnětem tvorby této práce, za cenné rady a vedení této bakalářské práce.

Mé poděkování patří i respondentům, kteří se podíleli na časově náročném dotazníkovém šetření. Bez jejich spolupráce by zcela jistě nebyla tato práce úplná.

Anotace

Bakalářská práce (BP) se zabývá porovnáním reálného prostoru a prostoru literárního. Srovnání těchto dvou prostorů je aplikované na městský prostor Jilemnice, který skrze své významné rodáky toto porovnání nepřímo nabízí. V teoretické části BP jsou vymezeny pojmy související jak s prostorem reálným, tak s prostorem literárním. V praktické části jsou pak analyzovány výsledky dotazníků s ukázkami několika mentálních map. Dotazníky byly cenným zdrojem pro tuto práci, skrze něž můžeme chápat, jak městský prostor Jilemnice vidí místní obyvatelé i obyvatelé z okolí Jilemnice. Autorka této práce je také insider města Jilemnice, tudíž i ona může literární prostor posuzovat. Celé toto téma je možno využít i v praktické výuce na základních školách. Zejména pojetí pojmů místa a regionu lze zařadit do výuky na základních školách.

Klíčová slova: prostor, místo, region, identita, insideness, outsideness, insider, outsider, mentální mapy, regionální literatura, Jilemnice, Jaroslav Havlíček, Jan Weiss

Annotation

Bachelor Thesis (BT) presents a comparison of real space and space literature. Comparison of these two spaces is applied to the urban space of Jilemnice, who through his outstanding natives indirectly offered this comparison. In the theoretical part of BT are defined as concepts related to real space and the space literature. The practical part of the analyzed results of questionnaires with a few examples of mental maps. Questionnaires are a valuable resource for this work, through which we can understand how urban space of Jilemnice see insiders and outsiders of Jilemnice. The author of this thesis is also an insider of Jilemnice, so she can assess the literary space. This whole topic can be used also in practical teaching in primary schools. In particular, the concepts of space and the concept of region can be classified into teaching in primary schools.

Keywords: space, place, region, identity, insideness, outsideness, insider, outsider, mental maps, regional literature, Jilemnice, Jaroslav Havlíček, Jan Weiss

Annotation

Travail de Bachelor se préoccupe de la confrontation l'espace réel et littéraire. La confrontation de ces deux espaces est appliquée à la zone urbaine Jilemnice, qui par son exceptionnelle indigènes indirectement offert cette confrontation. Dans la partie théorique du travail de bachelor sont définis les concepts liés à l'espace réel et littéraire. Dans la partie pratique de l'analyse sont des résultats des questionnaires avec quelques exemples de cartes mentales. Les questionnaires ont été une ressource précieuse pour ce travail, par lequel nous pouvons comprendre comment l'espace urbain Jilemnice est vu par les habitants et les résidents du quartier Jilemnice. La femme auteur de cet essai est également un initié de Jilemnice donc elle peut critiquer un espace littéraire. Ce thème est possible utiliser dans l'enseignement pratique dans les primaires. Surtout, les interprétations de l'espace (place) et la région, on peut classer dans l'enseignement aux écoles primaires.

Mots clés: l'espace, le lieu, la region, l'identité, insiderness, outsidersness, insider, outsider, les mental cartes, la littérature régionale, Jilemnice, Jaroslav Havlíček, Jan Weiss

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vlastnosti místa (Agnew, 1987)	29
Obrázek 2 Hierarchie vnímání místa (Relph, 1976).....	30
Obrázek 3 Mentální mapa Jilemnice - insider (žena).....	39
Obrázek 4 Mentální mapa Jilemnice – outsider (žena)	40
Obrázek 5 Mentální mapa Jilemnice – outsider (muž).....	42
Obrázek 6 Mentální mapa Jilemnice – insider (žena)	44
Obrázek 8 Obecný způsob tvorby regionální literatury	50

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatelstva Jilemnice v letech 1869-2001.....	21
Tabulka 2 Vnímání fyzických prvků (Lynch, 2004) typy insideness a outsideness (Relph, 1976) na příkladu Jilemnice	37
Tabulka 3 Hardyho fiktivní názvy pro místa ve „Wessexu“	48
Tabulka 4 Znalosti insiderů Jilemnice o literární tvorbě Jaroslava Havlíčka	54
Tabulka 5 Znalosti outsiderů Jilemnice o literární tvorbě Jaroslava Havlíčka	54
Tabulka 6 Díla Jaroslava Havlíčka, jejichž děj souvisí s prostorem Jilemnice	55
Tabulka 7 Místa, která měla pro Jaroslava Havlíčka význam a objevují se v jeho literární tvorbě	56
Tabulka 8 Znalosti insiderů Jilemnice o Havlíčkovi a Weissovi	58
Tabulka 9 Znalosti outsiderů Jilemnice o Havlíčkovi a Weissovi	59
Tabulka 10 Díla Jana Weisse, jejichž děj souvisí s prostorem Jilemnice	60

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu obyvatelstva Jilemnice v letech 1869-2001	21
--	----

Seznam zkratek

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
cca.	odhadem
č.	číslo
např.	například
ORP	obec s rozšířenou působností
PaedDr.	doktor pedagogiky
Ph.D.	doktor
RNDr.	doktor přírodních věd
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
str.	strana
stol.	století
tzv.	takzvaně

Obsah

1	Úvod.....	12
2	Metody práce.....	14
3	Podkrkonoší	16
3.1	Vymezení území.....	16
3.2	Podkrkonoší – inspirace regionálních autorů	17
4	Jilemnice	20
5	Prostorovost.....	20
5.1	Prostor	23
5.2	Městský prostor	24
5.3	Místo	28
5.3.1	Identita místa.....	31
5.3.2	Vnímání míst-význam míst.....	32
5.3.3	Insideness X outsidersness	33
5.4	Mentální mapy.....	45
6	Literární prostorovost.....	23
6.1	Jaroslav Havlíček	50
6.1.1	Význam místa pro Jaroslava Havlíčka - domov	51
6.1.2	Jilemnice v tvorbě Jaroslava Havlíčka	52
6.2	Jan Weiss.....	57
6.2.1	Jilemnice v tvorbě Jana Weisse.....	60
7	Pojem místa a regionu ve vzdělávání.....	63
7.1	Literatura dostupná pro žáky i učitele	64
7.1.1	Kühnlová (1998) – Tady jsem doma.....	65
7.1.2	Kühnlová (2007) – Život v našem regionu	67
8	Závěr	70
9	Použitá literatura	63
10	Přílohy	77

1 Úvod

Velkou inspirací pro tuto práci byl námět RNDr. Jaroslava Vávry, Ph.D., ale i znalost osoby Thomase Hardyho, kterého můžeme považovat za průkopníka tématu literární prostorovosti. Již na konci 19. stol. Thomas Hardy, anglický literát, tvořil literaturu, kterou dnes můžeme označit jako literaturu regionální.

Cílem této práce je spojit, porovnat a následně zhodnotit dva prostory – prostor reálný a prostor literární. Ačkoli je téma literární prostorovosti v České republice potlačováno, nesmíme toto téma řadit jen do výuky literatury, ale měli bychom na něj pohlížet více z geografického hlediska. Právě Jilemnice je dobrým příkladem toho, jak malý městský prostor Jilemnice nabízí velký rámec pro téma literární prostorovosti. Jilemnice je dobrým místem, kde můžeme pozorovat, jak literáti pracovali s prostorem fiktivním, který se tak často propojuje s prostorem reálným. Tato práce by měla být tedy příkladem toho, jak lze propojit studium geografie, literatury, ale i znalosti historické. Zároveň by měla ukázat, že tak často opomíjené téma literární prostorovosti nám může o současném prostoru říci daleko více, než bychom předpokládali.

Třetí kapitola této práce nám ukazuje, že vymezení prostoru, ve kterém se nachází zájmové území této práce – Jilemnice, není tak jasné, jak se na první pohled zdá. Ačkoli název této práce vypovídá o tom, že se Jilemnice nachází v oblasti Podkrkonoší, můžeme dojít k překvapivým závěrům, že toto zařazení do oblasti Podkrkonoší není jednoznačné. Dále však ukazuje, že toto území není bezvýznamné, ba dokonce je jedinečné, což dokazuje i charakteristický dialekt podhorských obyvatel této oblasti.

Čtvrtá kapitola se zabývá přímo zkoumaným územím – Jilemnici. Autorka zde na Jilemnici pohlíží pouze z geografického hlediska, ačkoli by

za zmínku stály i události historické, které tak ovlivnily celý charakter města Jilemnice.

Pátá kapitola této práce je nejobsáhlejší a dá se říci, že vychází z nejkvalitnějších zdrojů. Autorka zde charakterizuje pojmy jako je prostor, místo, identita místa, význam míst aj., a zároveň tu je analyzována praktická část této práce – dotazníky insiderů a outsiderů Jilemnice, jež se staly cenným podkladem pro tuto práci.

Šestá kapitola této práce s názvem Literární prostorovost se zabývá zejména osobnostmi, významnými literáty Jilemnice, jimiž se stali Jaroslav Havlíček a Jan Weiss. V první řadě však autorka nezapomíná ani na osobnost Thomase Hardyho, jež je jakýmsi průkopníkem práce s literárním prostorem. Dále je zde zdůrazněn význam rodného kraje pro oba literáty, jenž se vskutku stal milovaným domovem pro oba dva rodáky. Autorka zde dále představuje literární mapu Jilemnice, jež byla také důležitým podkladem pro tvorbu této práce. V závěru kapitoly jsou analyzovány i některé poznatky získané z dotazníků.

Sedmá kapitola je jakýmsi doplněním této práce. Autorka zde zdůrazňuje důležitost pojmu místa a regionu, které by se měly stát důležitými tématy vy výuce na základních školách. Autorka zde také hodnotí dvě publikace od Hany Kühnlové, které shledala za významné učebnice nejen pro žáky, ale i pro samotné učitele.

2 Metody práce

Celá tato práce je vystavěna na několika druzích metod práce: studium odborné literatury, studium literárních děl, rozhovor s odborníky, dotazníkové šetření, osobní zkušenost.

V první řadě bylo třeba udělat rešerši všech dostupných zdrojů. Dalo by se říci, že tato práce je založena z převážné části na studiu odborných děl. Tyto zdroje můžeme rozdělit do několika kategorií. První kategorií, která je pro tuto práci zcela jistě nejvhodnější, je studium zahraniční literatury. Jména jako Agnew, Relph, Tuan a další, by měla být známá nejenom odborníkům z řad geografie. Neméně důležitými zdroji pro tuto práci byly různé sborníky, články a publikace týkající se zkoumaného území, což můžeme označit za druhou kategorii z oblasti rešerše zdrojů. Třetí kategorií z oblasti studia knižních zdrojů bylo studium literárních děl. Avšak v průběhu tvorby práce autorka viděla, že znalost všech literárních děl od Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse není nutné, neboť práce nabývala jiných hodnot a směrů, než z počátku autorka předpokládala. Ale i tak je důležité pro tuto práci mít alespoň základní povědomí o literární tvorbě výše zmiňovaných autorů.

Asi druhou nejpoužívanější metodou a zároveň zdrojem, z něž autorka této práce vycházela, byla analýza dotazníkového šetření. Tyto dotazníky byly rozdány insiderům a outsiderům města Jilemnice v průběhu listopadu 2010 až do února 2011. Celkový počet respondentů byl pro snadnější a zároveň plnohodnotnou analýzu stanoven počtem 100 osob. Tato metoda se tedy stala praktickou částí této práce, bez které by nebyla tato práce zcela jistě úplná.

Další, ačkoliv již méně používanou metodou, byl řízený rozhovor s PaedDr. Janem Luštincem, který je v současné době ředitelem

Krkonošského muzea v Jilemnici, autorem několika publikací týkající se Jilemnice, ale i organizátorem mnoha veřejných přednášek. Autorka této práce si velmi cení ochoty, kterou při spolupráci projevil. PaedDr. Jan Luštinec doporučil autorce této práce zajímavé publikace a zároveň ochotně zodpovídal dotazy, na které ne vždy bylo jednoduché odpovědět.

V neposlední řadě, ačkoliv zanedbatelně, byla důležitá i osobní zkušenost autorky této práce, která jakožto insider města Jilemnice má k tomuto tématu co říci. Těžko by tato práce vznikla, kdyby autorka neměla k danému tématu co přidat z vlastní zkušenosti a neznala prostor zkoumaného území.

3 Podkrkonoší

3.1 Vymezení území

Vymezení oblasti Podkrkonoší není zdaleka tak lehké, jak by se na první pohled mohlo zdát. Ačkoli o geografické poloze této oblasti můžeme diskutovat, pravděpodobně se shodneme, že v širším pojetí se tato oblast rozkládá na severovýchodě České republiky. Celou tuto oblast, v níž se podle některých autorů (např. Zásadský, 1900) vyskytuje zájmová oblast této práce – Jilemnice, nelze jednoznačně specifikovat a zařadit do větších geografických celků. Staněk (1975) definuje oblast Podkrkonoší jako celek, který je někdy nazýván také jako Krkonošské Podhůří. Od samotných Krkonoš je oblast Podkrkonoší oddělena údolím Labe (str. 8). Zásadský vymezuje oblast Podkrkonoší jako klín, který se táhne mezi německým Libereckem a Vrchlabsko-Trutnovskem (1900 str. 251).

Mezi těmito dvěma celky – Podkrkonoším a Krkonošemi, existují pevné vztahy, ať už jsou na první pohled jasné, či jsou určitým způsobem skryté. Je tedy sporné definovat jakési hranice mezi těmito dvěma celky, neboť vztahy mezi jednotlivými místy těchto oblastí i vztahy mezi obyvateli jsou často provázané.

Stejně tak spornou otázkou může být zařazení Jilemnice do oblasti Krkonoš či Podkrkonoší. Je tedy město Jilemnice Západní branou do Krkonoš, či leží těsně pod hranicí Krkonoš a je součástí Podkrkonoší? Na tuto otázku není lehké odpovědět. Zatímco Laube (1938) vymezil území Jilemnice jako součást Západních Krkonoš, Horáček (1963) vnímá Jilemnici jako součást Krkonošského Podhůří. Zásadský (1900) popsal Jilemnici jako součást oblasti Podkrkonoší a Luštinec (2000) vnímá Jilemnici stejně jako Horáček (1963) – jako součást Krkonošského Podhůří. Z této analýzy literatury bychom mohli dojít k závěru, že vnímání celků jako jsou Krkonoše, Krkonošské Podhůří a Podkrkonoší je věc subjektivní. Avšak pro

tuto práci je nutné dojít ke konkrétnějšímu závěru. Autorka této práce, jakožto rodačka z Jilemnice, se přiklání k názoru, že zájmová oblast této práce – Jilemnice, se z geografického hlediska nachází v oblasti Západních Krkonoš, neboť Jilemnice byla a stále je označována jako brána do Krkonoš, ale z hlediska historického a kulturního však vymezuje autorka této práce Jilemnici jako součást Podkrkonoší, a to zejména na základě blízkosti k podkrkonošskému nářečí.

3.2 Podkrkonoší – inspirace regionálních autorů

Nicméně, ať už je to tak či onak, oblast Podkrkonoší i samotných Krkonoš je významnou oblastí, a to nejen pro regionální obyvatelstvo. Nemusíme být ani rodáky z Podkrkonoší, abychom si krásu tohoto území zamilovali. Josef Laube, autor publikace Naše Podkrkonoší, není rodákem z oblasti Krkonoš ani Podkrkonoší, ale i přesto si tuto oblast zamiloval. Tato publikace líčí život obyvatel a krásu krkonošského života. Laube (1938) se zaměřuje kromě statistických dat o daném území také na problematiku vztahů Čechů a Němců, která byla v tomto regionu více než aktuální, a to již po několik století. Podle Laubeho (1938) Západní Krkonoše, které zastupuje např. Jilemnice, byly více české než Východní Krkonoše, které může zastupovat např. Vrchlabí. Tento fakt můžeme sledovat i dnes. Příkladem může být návštěvnost německých turistů. Ti mnohem častěji vyhledávají města jako je Vrchlabí či Špindlerův Mlýn než Jilemnici. Možná je to dané tím, že právě Vrchlabí bylo dříve „německé“, stalo se součástí Sudet, zatímco Jilemnice zůstala těsně za hranicí Sudet v oblasti „české“.

Laubeho publikace Naše Podkrkonoší vyšla roku 1938, tudíž co se týče vymezení a dělení prostoru do určitých celků, nejsou tyto informace dnes již aktuální. Avšak co je zajímavé a co přetrvává již mnoho staletí, je vztah regionálního obyvatelstva k rodnému kraji, který se snažil Laube vylíčit zejména na autorech, píšících regionální literaturu (1938). Častým motivem k tomu, aby se autoři věnovali oblasti Podkrkonoší a vůbec oblasti

Krkonoš, je jejich láska k tomuto kraji. Největšímu zájmu českých spisovatelů se podle Staňka (1975) těšilo území západního Podhůří a Podkrkonoší. Byl to např. Antal Stašek, který vykreslil realistické postavy z oblasti Podkrkonoší a život podkrkonošského lidu s jeho národnostními a existenčními zápasy. Staněk (1975) tvrdí, že Marie Kubátová, která si oblíbila město Vrchlabí, ačkoliv nebyla tamní rodačkou, taktéž čerpala z krkonošského prostředí (str. 132). I Jilemničtí rodáci Jaroslav Havlíček a Jan Weiss jsou dokladem toho, jak silně může láska k rodnému kraji ovlivnit celý jejich život a jejich literární tvorbu. Zajímavé však je, že Laube (1938) vylíčil ve svém díle Naše Podkrkonoší mnoho autorů zajímajících se o prostředí Krkonoš a Podhůří, avšak zapomněl zmínit Jaroslava Havlíčka. K autorům podobných próz z podhůří patří též Josef Šír, jenž byl významnou osobností na Benecku a ve Štěpanicích. Avšak autorů, kteří píší regionální literaturu z této oblasti, je daleko více. Pokud jsme krajané z této oblasti, určitě se shlédneme také v díle od Jaromíra Horáčka Nic kalýho zpod Žalýho. Zde popisuje mnoho míst z oblasti Podkrkonoší a používá zde nářečí, které je typické zejména pro podkrkonošský lid.

„ Vítám vás do našeho podhůří pod Žalým a Kokerháčem neboli Kotle. Kokerháč mu říkaj víc tam vod Vysokýho; snad proto, že dlouho zjara kokrhá eště jako bílej kohout daleko do sjeta a viděj ho až vod Přelouče a vod Prahy, dyž je nebe pěkně vypoklizený. Kotel ho zas spíš menujou u nás vod Jilemnice, poněvác v Kotelskejch roklích má Krakonoš svou kuchyň... “ (Horáček, 1963 str. 7).

Tento úryvek je nejenom dobrým příkladem toho, jaké nářečí se v oblasti Krkonoš i Podkrkonoší používalo či někde ještě používá dodnes, ale je také dobrým příkladem toho, jak autor pracuje s prostředím Podkrkonoší. Pokud toto území známe a máme k němu nějaký vztah, bude pro nás jednoduché porozumět podkrkonošskému dialektu i místům, o nichž se autor v díle zmiňuje. Pokud však nejsme z oblasti Podkrkonoší a okolí,

bude mnohem těžší tomuto dílu porozumět, neboť se nebudeme orientovat v místech, která autor popisuje. Regionální spisovatelé jsou tedy důležitými aktéry, kteří ovlivňují to, jak se na dané území budeme dívat. Jejich literatura zvyšuje atraktivitu regionu a vylepšuje regionální obraz daného území.

Jak je tato oblast významná může být také doloženo tím, že se o této oblasti můžeme dočíst i ve sborníku *Naše doba*, jejímž redaktorem byla osoba snad v dějinách pro český národ nejdůležitější – T. G. Masaryk (1900). Autorem několika textů, které můžeme v této publikaci najít právě o oblasti Podkrkonoší, je Jiří Zásadský. Tato publikace z roku 1900 je zcela jistě důležitým pramenem pro to, abychom pochopili dobu, ve které žili významní rodáci z oblasti Podkrkonoší – Jaroslav Havlíček a Jan Weiss, o kterých bude řeč v následujících kapitolách této práce. Stejně jako Laube (1938), tak i Zásadský (1900) zde věnuje zájem národnostním problémům a „jazykovému pohraničí“. Další texty v publikaci *Naše Doba* (Masaryk, 1900), které se týkají českého Podkrkonoší, jsou pro tuto práci víceméně neužitečné, ale zcela jistě dokládají, jak je tato oblast významná.

4 Jilemnice

Jilemnice, malé městečko, známé především jako kolébka českého lyžařství a v neposlední řadě také jako město, které se každoročně v zimě může pyšnit svou dominantou – Krakonošem na náměstí, se nachází v podhorské oblasti na Severovýchodě Čech. Poloha města je příjemná především ze dvou hledisek. Leží na hranici toho, co by si nemálo kdo přát. Krása hor, čistý vzduch a nedotčenost přírody mají obyvatelé tohoto města „za rohem“ a zároveň požadovaný městský komfort mají obyvatelé města taktéž nedaleko. Je tedy toto městečko ideálním místem pro život? Ačkoliv se na první pohled z této charakteristiky může jevit Jilemnice příjemným, až ideálním místem pro život, tak zcela jistě to tak nevidí všichni jedinci. Posouzení bychom měli nechat na samotných obyvatelích Jilemnice.

Luštinec (2000) tvrdí, že se Jilemnice rozkládá v oblasti Krkonošského Podhůří v nadmořské výšce 464 m n. m. Těsně za hranicemi města se zdvihají kopce již do výše kolem 700 m. n. m a jen malý kousek je dělí od nejbližší „tisícovky“ – Žalého. Tato poloha zajistila městu již v minulosti roli hospodářského centra Západních Krkonoš. Tato poloha dokázala Jilemnici zajistit relativně významnou pozici, jež ji vřadila v rámci podkrkonošských a krkonošských měst (Hostinné, Lomnice nad Popelkou, Nová Paka, Semily, Vrchlabí, Vysoké nad Jizerou atd.) na místo nikoli nejposlednější.

Jilemnice je rodný kraj mnoha významných osob. Mezi ně můžeme zahrnout i osobnost Jaromíra Horáčka. Jaromír Horáček je autorem publikace, která se zabývá celou oblastí Jilemnicka, avšak s bližším zaměřením na město Jilemnice. Tato publikace vyšla roku 1938, tudíž informace v ní jsou dnes již často neaktuální, avšak ne všechny. Podává informace o tom, jak se v této době žilo, a mimo jiné se hodně zaměřuje na dobu první světové války a na život obyvatel z oblasti Jilemnicka. Jak již bylo řečeno, Jaromír Horáček se narodil v Jilemnici. Můžeme říci, že neměl

takový blízký vztah k rodnému městu jako např. Jaroslav Havlíček a Jan Weiss, avšak můžeme si být jisti, že Jilemníci dobře znal.

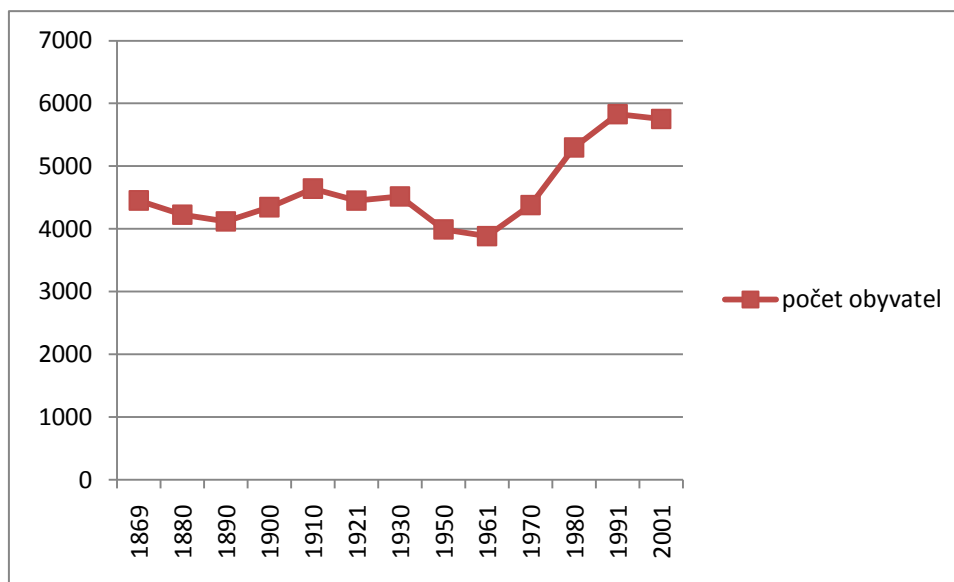
Jilemnice, dříve označována jako součást politického okresu Jilemnického, byla, mimo jiné spolu s Vysokým nad Jizerou a Rokytnicí nad Jizerou, důležitým centrem tohoto okresu. V roce 1938 měla Jilemnice necelých 4000 obyvatel, jejichž počet se v průběhu 150 let do roku 1938 výrazně neměnil (Horáček, 1938 str. 9). Počet obyvatel se zdá být stabilní i dnes, i když po druhé světové válce až do dneška nabyl počet obyvatel Jilemnice zhruba o necelé 2000. Tyto nepatrné výkyvy v počtu obyvatel může dobře doložit následující tabulka a graf.

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatelstva Jilemnice v letech 1869-2001

	Rok sčítání obyvatel, domů a bytů												
Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001
počet obyv.	4453	4225	4118	4346	4642	4452	4517	3991	3885	4380	5297	5829	5753

Zdroj: (Centrum evropského projektování a.s, 2008)

Graf 1 Vývoj počtu obyvatelstva Jilemnice v letech 1869-2001

Zdroj: (Centrum evropského projektování a.s, 2008)

Jak z grafu vyplývá, výkyvy v počtu obyvatelstva Jilemnice nebyly moc výrazné ani mezi léty 1869 a 2001. Větší pokles obyvatel můžeme sledovat mezi léty 1930 až 1950. Jako příčinu bychom mohli jmenovat druhou světovou válku. Nejméně obyvatel bylo sečteno v roce 1961. Poté v 70. a 80. letech 20. století byl nárůst počtu obyvatel Jilemnice největší. Poslední údaje o počtu obyvatel v Jilemnici se vztahují k 31. 12. 2009, kdy počet obyvatel nabyl hodnoty 5681 (Český statistický úřad, 2011).

Skrze studium Horáčkovi publikace (1938) si můžeme představit, jak asi vypadala Jilemnice v první polovině minulého století. Je patrné, že prostor Jilemnice je mu znám, neboť s ním v publikaci dobře pracuje. Můžeme zde nalézt a zároveň porovnat, jak se prostor a uspořádání Jilemnice v průběhu let změnily. Horáčková publikace (1938) je tedy bohatým pramenem proto, že skrze studium této publikace, porovnáním prostoru z let minulých se současným stavem, můžeme pozorovat, jak se postupem času díky stále probíhající modernizaci a hlavně zásluhou člověka měnil prostor Jilemnice i jeho okolí.

I okolí Jilemnice nebylo Horáčkovi lhostejné. Zvláště pak jakýsi bližší vztah, co se týče okolního prostředí, můžeme postřehnout ve vztahu k Benecku, jež on sám popisuje jako nejkrásnější místo Krkonoš (Horáček, 1938 str. 12). Nezapomněl se zmínit ale i o ostatních obcích, u kterých popisuje i to, jak dlouho trvá cesta z Jilemnice do těchto nedalekých obcí. To vypovídá o tom, že s cesty do okolních vesnic měl on sám osobní zkušenosti a okolí často navštěvoval. V porovnání s dnešní dobou se vzdálenosti těchto míst nijak neliší.

5 Prostorovost

5.1 Prostor

Prostor je něco, co často považujeme za samozřejmost. Avšak prostor není jen vzduchoprázdno, kde se nic neděje, nýbrž prostor je jednotka, kde probíhají neustále nějaké akce, interakce a vazby mezi prvky vyskytujícími se v daném prostoru. Prostor je amorfní a nehmotná jednotka nacházející se všude kolem nás. Obecně lze říci, že prostor poskytuje rámec pro místa, ze kterých se skládá. Existuje řada definicí, jak můžeme prostor charakterizovat. Významnou osobou, která se zajímala o problematiku prostoru, byl francouzský sociolog a filozof Henri Lefebvre, který nahlížel na (sociální) prostor zejména jako na společenský produkt. Podle Lefebvrehovo existuje několik způsobů produkce prostoru. Každá společnost si pak vytváří svůj určitý specifický prostor. Důležitými činiteli v utváření prostoru jsou sociální vztahy a čas (Goonewardena, a další, 2008). Lefebvrehovo teorie vychází z relativního pojetí prostoru a času. Podle Goonewardeny a dalších (2008), kteří vycházejí z Lefebvrehovo teorie, můžeme rozlišovat tři způsoby produkce prostoru známé jako *Lefebvre's trialectic of space* (Goonewardena, a další, 2008 stránky 38-40)

1. *Perceived space* - vnímání prostoru a objektů, které tvoří prostor, našimi smysly
2. *Conceived space* - prostor nemůže být vnímán jako takový, aniž by předem neexistoval v naší mysli; tento prostor je spojen s našimi znalostmi
3. *Lived space* – označuje výrobu prostoru založenou na našich každodenních zkušenostech

5.2 Městský prostor

Městský prostor není lehké jednoznačně definovat. Ačkoli se jeví město jako pozoruhodné a dobře uspořádané místo, tak není nikdy definitivním útvarem. Jeho podoba se pořád mění, a to na základě toho, jak lidé město vnímají a představují si jej. Mezi nejvýznamnější činitele, kteří se podílejí na podobě města, jsou zcela určitě lidé a jejich činnosti. Neméně důležitými činiteli jsou však i fyzicky nehybné části města. Zatímco samo město se nám může jevit ve svých obecných rysech neměnné, jeho části a detaily se neustále mění.

Podoba města není tedy definitivní záležitostí, ale záleží především na našem pohledu, jak samotný městský prostor vnímáme. Kevin Lynch (2004) se o městském prostoru a jeho vnímání zmiňuje jako o „image“ neboli podobě prostředí, kterou vnímá každý jednotlivec jinak. Podoba prostředí se sestává ze tří základních složek. Je to identita, struktura a význam zkoumaného území (Lynch, 2004 str. 8). Struktura ani význam města nejsou nejdůležitějšími prvky utvářející podobu městského prostoru, ale je to právě jeho identita. Podle identity území si můžeme vytvořit jakýsi „image“ o struktuře daného území a následně zhodnotit i význam prostředí, který v nás vzbuzuje. Nesmíme ale opomenout další již zmíněné složky, které se podílejí na utváření prostředí. Struktura města vyjadřuje do jisté míry prostorové nebo jiné kvality utváření, na základě nichž si utváříme vztah k okolí. Pokud chceme dobře poznat město a jeho zázemí, měli bychom mít k místu citový a praktický vztah.

Lynch (2004) také vymezil několik druhů fyzických prvků, které utvářejí městský prostor. Mezi fyzicky vnímatelné objekty, které jsou důležitými prvky v procesu utváření si jakéhosi povědomí o prostoru, jsou podle Lynche (2004 str. 47) tyto prvky:

1. Cesty
2. Okraje
3. Oblasti
4. Uzly
5. Významné prvky

Každé město se skládá z těchto základních fyzických hmotných prvků, které mají svůj vnitřní význam a které nám jsou nápomocny v utváření si vlastního povědomí o městském prostoru. Tyto prvky mají nepochybně obecnou platnost. Žádný z těchto prvků neexistuje sám o sobě. Jednotlivé prvky se běžně překrývají a pronikají jeden do druhého.

Cesty jsou jakési dráhy, po nichž se pozorovatelé pohybují. Tyto prvky jsou pro mnohé lidi dominantní. Jsou to cesty, díky nimž si lidé utvářejí povědomí o prostoru, neboť tvoří mezi sebou vazby a protínají celý prostor. Mezi *cesty* patří ulice, procházkové trasy či železnice.

Okraje jsou naopak méně dominantní prvky v prostoru města. Nejsou pozorovateli přímo využívány. Mohou tvořit bariéry, které vymezují jednu oblast vůči druhé. Tyto bariéry mohou být průchodné či neprůchodné. I když jsou *okraje* méně využívanými orientačními prvky v městském prostoru, mohou i tak tvořit pro mnoho lidí významné body. Příkladem jsou hranice zástavby, zdi či vodní toky. V prostoru města Jilemnice tak může být vnímán např. potok Jilemka.

Další důležitou součástí města podle Lynche jsou oblasti. *Oblasti* tvoří střední až velkou část města. Jsou to poměrně velké části města, které

je pozorovatel schopen mentálně pojmout. Pozorovatel je rozpoznává podle jejich určitého charakteru. V případě rozpoznávání oblastí města záleží na jeho velikosti, ale i na jednotlivci, neboť tento pohled je hodně subjektivní. V aplikaci na městský prostor Jilemnice bychom podle autorky této práce mohli za *oblasti* považovat městské části Jilm, Spořilov, Sídliště či Kozinec.

Uzly nazýváme strategicky důležitá místa či body ve městě. Jsou to intenzivní místa, v nichž se pohybujeme. Jsou místem setkávání cest. Často tvoří nějakou křižovatku nebo je to místo o vysoké koncentraci lidí. Představit si můžeme dopravní uzly, jako jsou křižovatky, kruhové objezdy, uzavřené Jilemnické náměstí, či se může jednat o místo, které se stalo naším „oblíbeným lokálem.“ S uzlovými body se setkáváme téměř u všech „image“ prostoru a v jistých případech se mohou stát jejich hlavním znakem.

Posledním fyzickým prvkem, který se podílí na utváření našeho pocitu vnímání městského prostoru, jsou *významné prvky*. Tvoří většinou záchytné body. Lidé, kteří město dobře znají, se při pohybu spoléhají právě na tyto orientační prvky. Hlavním rysem těchto prvků je rychlá zapamatovatelnost a unikátnost v prostředí města. V tomto případě pozorovatel mezi prvky přímo nevstupuje, ale ony ho obklopují. Na rozdíl od předešlých fyzických prvků jsou významné prvky zcela individuální záležitostí. Jejich pestrost v městském prostoru je nejvíce zastoupená. Mohou se nacházet v samotném městě, nebo v přiměřené vzdálenosti, tak aby se mohly z praktických důvodů stát trvalým symbolickým ukazatelem. Často jsou to právě *významné prvky*, které vytvářejí identitu a celkovou strukturu místa a jejich význam se zvyšuje v závislosti na tom, jak se pro nás zkoumané území stává známé.

Z analýzy dotazníků (2011) určených pro insidery a outsidersy města Jilemnice vyplynulo, že nelze nějak hromadně hodnotit prvky, které jsou

nejdominantnější pro obyvatele Jilemnice i jedince, kteří v Jilemnici nebydlí. Každá mapa je totiž jedinečná, s unikátními prvky. Někde převažují zcela dominantně cesty, jinde zase významné prvky – budovy, obchody aj. Avšak kdybychom se chtěli pokusit o hromadnou analýzu prvků, které v mentálních mapách insiderů a outsiderů převažují či naopak chybí, došli bychom k názoru, že ve většině mentálních map postrádáme, jak je Lynch (2004) nazývá, okraje.

Obecně jsou pro insidery nejtypičtějšími znaky jejich mentálních map cesty, po kterých se jedinci pohybují, a také významné prvky. I Lynch (2004) označuje jako převažující prvky v mentálních mapách cesty a významné prvky (str. 47). Nejtypičtějším znakem, který se objevuje u většiny dotazníků od insiderů, je náměstí. To Lynch (2004) definuje jako body neboli strategická místa, která se vyskytují ve městech. Jsou to intenzivní ohniska, do nichž může pozorovatel vstoupit (str. 47). Nezanedbatelným znakem jsou také významné prvky - obchody s oblečením, finanční úřad, banky, školy, ochody s oblečením, restaurace, hospody a budovy, které insideři často navštěvují. Avšak překvapující je, že se u většiny mentálních map, které kreslili insideři, nevyskytují městské části Jilemnice, jako je Kozinec, Jilm, Spořilov a Sídliště. Lynch (2004) tyto oblasti označuje za větší celky, které se v městském prostoru vyskytují. Avšak dokládá také to, že důležitější než oblasti nebo uzly jsou v městském prostoru jiné prvky, jako jsou cesty nebo významné prvky. To také potvrdila analýza mentálních map insiderů města Jilemnice (Dotazníky, 2011).

Zajímavé je, že u většiny mentálních map, které kreslili outsideři města Jilemnice, je zcela dominujícím znakem kašna. Není to náměstí, ani radnice, ale právě tento orientační znak, což může být pro někoho překvapivé. Pro Lynche (2004) však nikoliv. Zmiňuje se o kašně jako o orientačním prvku, významném prvku, který má však největší míru subjektivity vnímání. Kašnu bychom mohli hodnotit také jako dominantní

prvek jilemnického náměstí právě proto, že se každoročně vedle ní stává proslulý Krakonoš, což mohou zejména outsideři vnímat jako dominantu Jilemnice. Druhým nejčastěji se objevujícím znakem jsou cesty. Avšak jejich zastoupení není zas tak velké. Nejčastěji se můžeme setkat s významnými znaky, jejichž pestrost je dobrým ukazatelem toho, za čím outsideři do Jilemnice dojíždějí. Často jsou to samostatné budovy, jako je sportovní hala, sokolovna, bazén, školy, hudební kluby aj. Z některých náčrtů by se dokonce dalo blíže analyzovat, kolik let je autorům mentálních map a jaké mají zájmy.

5.3 Místo

Ačkoli definice místa není zcela jasná a existuje velká řada různých definic, tak lze obecně a téměř s jistotou říci, že místo je část, výsek geografického prostoru, ve kterém se utvářejí silné, vzájemné a vždy aktivní vazby (geografický zurnal, 2009). Jaký význam má místo v kontextu celého prostoru? Vztahy mezi prostorem a místy jsou často nejasné. Prostor je často zaměňován za místo a naopak. Zatímco Kevin Lynch pohlíží na místo z hlediska městského prostoru, Edward Relph popisuje místo jako komplexní integraci přírody a kultury, které se vyvinuly a stále se vyvíjejí v konkrétních lokalitách a jsou propojeny toky lidí a zboží do jiných míst. (Relph, 1976 str. 3). Místo ve spojení s prostorem má mnoho vzájemně skrytých významů.

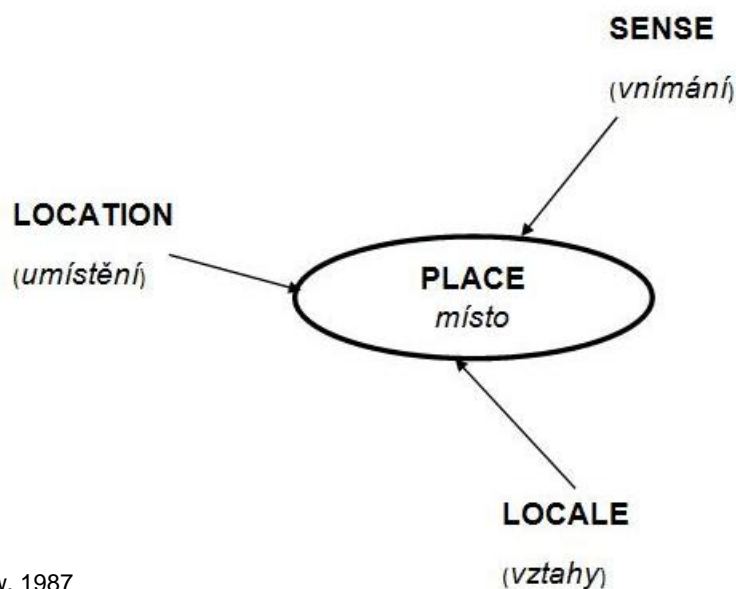
Místo je součástí prostoru kolem nás, ve kterém se pohybujeme po celý život. Místa jsou také důležitým zdrojem individuální a společné identity a jsou to často hluboké centra lidské existence, na něž mají lidé hluboké emocionální a psychické vazby. Naše vztahy s místy jsou stejně nezbytné, pestré, a někdy i stejně nepříjemné, jako naše vztahy s lidmi. (Relph, 1976 str. 141). Podle Agnewa je pojem místo velmi spornou věcí, na kterou můžeme nahlížet z více pohledů. Neexistuje jednoznačná definice

místa (1987). Agnewova představa o místě je založena více na interakcích sociálních vztahů s místem. Místa nejsou jen nějaké body v prostoru, ale v každém místě neustále probíhá děj, akce, činnosti a interakce vztahů i objektů. Každé místo má jakési tři základní znaky (Agnew, 1987 str. 28):

1. *Locale* – místo, v němž neustále probíhají vztahy, ať již sociální nebo kulturní
2. *Location* – každé místo na zemském povrchu se dá lokalizovat, jedná se o určitý bod, polohu či zeměpisnou oblast na povrchu Země
3. *Sense of place* - je subjektivní pohled jedince či komunity na místo, jedná se o naše pocity z místa, s kterým se ztotožňujeme/identifikujeme

Tyto tři aspekty podle Agnewa jsou nedílnou součástí vlastností místa. Jen zřídka se však stává, že by se o všechny tři znaky zajímali odborníci najednou. Ekonomičtí geografové se zajímají většinou o *locale*, humanističtí geografové o *location* a kulturní geografové pro změnu o *sense of place* (Agnew, 1987 str. 28).

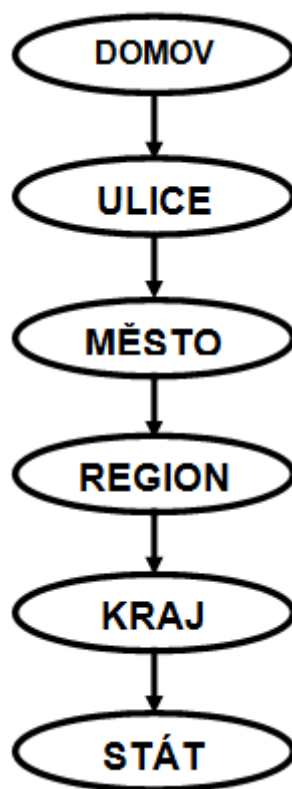
Obrázek 1 Vlastnosti místa (Agnew, 1987)

Zdroj: Agnew, 1987

Naopak podle Relpha (1976) můžeme místo vnímat jako ulice kolem nás, město, region, stát, zemský povrch či jako místo nám neblíží - domov. Právě domov je nejmenší a nejzákladnější jednotkou v chápání místa.

Obrázek 2 Hierarchie vnímání místa (Relph, 1976)

Zdroj: Relph, 1976

Existuje řada významných odborníků, kteří se zabývají definicemi a fenoménem místa. Avšak jedno je pro všechny společné. Místo z odborného hlediska nelze jednoznačně definovat, ale vždy záleží na pohledu a zkušenostech odborníka, neboť tyto zkušenosti jsou vždy, ať již vědomě či nevědomě, předávány do teoretických poznatků. Obtížnost rozvojových teoretických konceptů místa se odráží také v tom, s jakými teoretickými pojmy pracujeme. Prostředí, lokalita, region, okolí a další termíny se většinou vztahují k obecné kvalitě místa. Načež pojmy jako je město, maloměsto, obec a velkoměsto označují druhy míst. Avšak nelze

teoreticky definovat pojem místa bez toho, aniž bychom znali vzájemné vztahy těchto pojmů, které tak úzce souvisí s vymezením termínu místo (Knox, a další, 2006).

5.3.1 Identita místa

Pojem identity je základním pojmem, se kterým se setkáváme v každodenním životě. Tak jako mají lidé, rostliny či dokonce národy svou identitu, tak i místa mají svou identitu. Identita je fenomén, který se vyhýbá jednoduché definici, i když některé její znaky jsou zřejmé (Relph, 1976 str. 45). Pojem identita nás odkazuje na to, že je nutné něco oddělit od celku, neboť je to jedinečné ve své podstatě. Obecně je identita zakořeněna v kultuře a mění se podle okolností.

Ačkoli je možné získat značný vhled do povahy identity místa tím, že zvažujeme jeho hlavní složky, je zřejmé, že identita není produktem těchto komponentů samostatně, ale je i společensky strukturovaná. Jinými slovy, identita se mění s jednotlivcem. Pojmem identita označuje Lynch (2004) rozlišení objektů a míst na základě jeho entity od jiných celků. Popisuje jím skutečnost vydělení nebo jedinečnosti od jiných celků. Na základě identity místa si můžeme udělat „image“ o území. Čím lépe území známe, tím lépe pochopíme identitu tohoto území a utvoříme si subjektivní pohled na prostorové vnímání daného území. Každé místo má jedinečnou adresu, která je identifikovatelná. Existuje tolik identit míst, kolik je lidí (str. 25). Některé identity místa se však mohou podle vnímání jedinců téměř shodovat. Toto „společné vnímání místa“ pak vytváří jakýsi pohled komunity na identitu daného místa. Identita je jedním ze základních rysů našich zkušeností s místy. Jsou to právě i zkušenosti, které ovlivňují pohled na místo a vnímání jeho identity. Čím lépe známe identitu místa, tím lepší si můžeme vytvořit mentální obraz o místě.

Jak již bylo uvedeno výše, rozdílné pohledy na identitu místa jsou tvořeny jednotlivci a skupinou (komunitou). Pro jednotlivce jakožto pro jednu osobu může mít místo mnoho různých identit. Náš jedinečný soubor momentů, který se odehrává v prostoru a čase, se může lišit od pohledu skupiny. Je to dané tím, že každý člověk je jiná osobnost, která je vázána k místu vzpomínkami, emocemi, zkušenostmi, což dává člověku jedinečný pohled na „image“ místa. Pohled skupiny na identitu místa se může sloučit do většího celku, kdy identita jednotlivce, ale i identita, kterou jedinec místu dal, se ztratí ve skupinovém vnímání komunity. Jednoduše se nechá jedinec ovlivnit a strhnout myšlením davu. Identita místa, ale i jeho „image“, je věcí subjektivního posouzení. Závisí na kultuře, věku pozorovatele, pohlaví či na druzích citových vazeb, které jedinec k území chová.

5.3.2 Vnímání míst – význam míst

Na Zemi, v prostoru všude kolem nás, existuje mnoho míst, avšak ne všechna mají pro nás nějaký význam a jsou nám blízké. Jediným společným znakem všech míst je to, že se nacházejí v prostoru. Podle Relpha bychom mohli rozdíl mezi prostorem a místem definovat tak, že prostor je něco většího, něco, co poskytuje rámec pro místa (1976 str. 8). Místem, které známe, je nám blízké, pohybujeme se v něm, se mohou stát jen některá místa, která pro nás mají svůj specifický význam.

Podle Agnewa je význam místa (sense of place) nejdůležitější vlastností místa, o němž by se měli zajímat především kulturní geografové. Podle Agnewa můžeme význam místa definovat jako subjektivní pohled jedince či komunity na místo, s nímž se ztotožňujeme/identifikujeme a z něhož zcela jistě máme nějaké pocity (1987 str. 28). Trochu odlišně pohlíží na význam místa čínsko-americký geograf Yi-Fu Tuan.

Tuan (1974) in: (Agnew, a další, 1996 str. 448) chápe vnímání místa ve dvou rovinách. Místo můžeme vnímat buď na úrovni estetické neboli vizuální, kdy hlavní roli hrají naše oči, skrze které místo vnímáme, anebo můžeme místo vnímat v druhé rovině skrze naše další smysly, jako je čich, sluch, chuť a hmat. Právě tyto dvě roviny nám ukazují, že vnímání místa není jen jednosměrné. To, jak místo vnímáme, je důležité také proto, abychom si uvědomili, jaký význam pro nás dané místo má. Smyslové poznání místa, které nepočítá se zrakovým poznáním, je podle Tuana (1974 in: Agnew, a další, 1996) složitější. Na rozdíl od vizuálního vnímání místa, vyžaduje ostatní smyslové vnímání místa úzký kontakt a delší vztah s prostředím. To bychom mohli nazvat zjednodušeně jako zkušenost s místem, od které se pak také odvíjí náš vztah a význam, který nás k místu poutá. Dalším rozdílem, který můžeme spatřovat mezi estetickým a smyslovým vnímáním místa je to, že vizuální vnímání nám trvá jen několik sekund, zatímco poznání smyslové, to, že si daný objekt ohmatáme, přičichneme si k němu či ho uslyšíme, trvá někdy mnohem déle.

Dalo by se tedy shrnout, že význam místa je jednou z mnoha charakteristik místa. Místo se pro nás stává významné často proto, že jsme zde něco prožili a máme s místem zkušenosti. Tyto zkušenosti však nemusejí být jen dobré. Místo má pro nás význam i v kontextu pocitů jako je strach či negativní zážitek s místem spojený. Pro většinu z nás by se však nejvýznamnějším místem měl stát domov, který má pevné kořeny, je místem tepla a klidu, tedy tak, jak ho vnímal i Jaroslav Havlíček.

5.3.3 Insideness X outsideness

Insideness a outsideness jsou hlavními činiteli, kteří ovlivňují identitu místa (Relph, 1976 str. 49). Tyto pojmy můžeme překládat do češtiny jako zasvěcenost a nezasvěcenost. Za insideness můžeme označit ty činitele, kteří na místo působí zevnitř. Pokud to vztáhneme přímo na městský prostor, tak se jedná o většinu insiderů města. Jsou to především

oni sami, kteří tvoří identitu i „image“ městského prostoru. Za outsiders pak můžeme považovat takové činitele, kteří působí zvenčí na dané místo. Jsou to návštěvníci prostoru, turisté nebo lidé dojíždějící za prací. Z hlediska vazeb k místu dominují zcela jistě vazby mezi insiders a místem. Čím blíže a déle se vyskytujeme na daném území, tím silnější je identita s místem. Nelze ale říci, že by vazby mezi outsiders a místem měly být opomíjeny. Naopak outsiders přináší nový pohled na identitu místa, někdy až překvapující, neboť mají bližší vazby k místu než samotní insiders. Jsou to především insiders a outsiders, kteří vytvářejí podstatu existence místa.

Relph (1976 stránky 51-55) rozlišuje 7 typů insiders a outsiders.

1. *Existential outsiders* (existenciální nezasvěcenost)
2. *Objective outsiders* (objektivní nezasvěcenost)
3. *Incidental outsiders* (náhodná nezasvěcenost)
4. *Vicarious insiders* (zprostředkovaná zasvěcenost)
5. *Behavioural insiders* (zasvěcenost týkající se chování)
6. *Empathetic insiders* (empatická zasvěcenost)
7. *Existential insiders* (existenciální zasvěcenost)

Existenciální nezasvěcenost – tyto lidé jsou podle Relpha (1976) jakýsi outsideři místa, kteří kdysi měli o místě nějaké povědomí, avšak z místa se např. odstěhovali. K místu cítí pocit jakéhosi odcizení. Tito lidé nejsou doma jen tak kdekoli. Cítí jakési odcizení nejenom od míst, ale i od lidí. Je to vědomá forma neangažovanosti. Lidé nemají zájem o místo, kde se nacházejí. Často této podoby nezasvěcenosti využívají literáti, kteří popisují osobu, která se dostala do neznámého místa (str. 51).

Objektivní nezasvěcenost – tyto lidé podle Relpha (1976) mají nezaujatý postoj vůči místům, avšak striktně oddělují vztah jedince a místa. Jsou jakýmsi vnějšími pozorovateli, což jim umožňuje se od vnímání místa

oddělit se citově. Tyto jedince můžeme považovat za jakési nezaujaté vědce. Vnímají místa a věci, které mají jen určité vlastnosti (stránky 51-52).

Náhodná nezasvěcenost – tito lidé se cítí doma jen tam, kde to dobře znají, provozují různé aktivity a rozvíjejí zde vztahy s lidmi jim blízkými. Typickým příkladem náhodného outsidera může být businessman, který často cestuje v rámci služebních cest, zná hodně lokalit, avšak žádné takovéto místo pro něj nemá hlubší význam. Místa má spojena, a často něco o nich i ví jen proto, že zde provádí různé činnosti. Místa navštěvují za nějakým účelem, avšak ne na dlouho (Relph, 1976 str. 52).

Zprostředkovaná zasvěcenost – tito lidé nám dávají pocit, že místo dobře znají, avšak často se s místem nemuseli ani osobně setkat. Typickým příkladem zprostředkované zasvěcenosti je umělec. Popisuje místo tak dobře, že se může zdát, že má s místem nějaké zkušenosti, ve skutečnosti se však s místem nemusel nikdy doopravdy setkat. Místo popisuje jen z uměleckého hlediska, často proto, že ho něčím zaujalo (Relph, 1976 stránky 52-53).

Zasvěcenost na základě chování – Relph uvádí, že tito jedinci vnímají místo jako soubor objektů, názorů a aktivit probíhajících v daném místě. Na místo pohlížejí nejvíce zkrze vizuální vnímání, tedy za pomoci zraku. Nejvíce vnímají vzhled místa, oproti např. identitě místa (1976 stránky 53-54).

Empatická zasvěcenost – k tomu, aby jedinec poznal místo, potřebuje určitou dávku úsilí a záměrné vnímání. Je možné, aby viděl určitou identitu místa, pronikl do místa hlouběji, avšak potřebuje čas a pílí k tomu, aby se mu podařilo identitu odhalit. Jedinec musí být otevřený k účtě místa. Také často dokáže již chápat citové projevy lidí v daném místě (Relph, 1976 stránky 54-55).

Existenciální zasvěcenost - dalo by se říci, že se tito jedinci s místem ztotožňují nejvíce. Chápou jeho význam, často jsou zde doma. Cítí hlubokou a kompletní identitu s místem. Jsou to lidé, kteří v daném místě žijí již po určitý čas. Rozhodně ne nově přistěhovalí jedinci. Identifikují se s místem – zejména domovem (Relph, 1976 str. 55).

Tyto typy zasvěcenosti a nezasvěcenosti, jak je charakterizoval Relph (1976), můžeme najít i v prostoru Jilemnice. Dotazníky (2011), které vyplňovali insideři a outsideři města Jilemnice, jsou dobrým zdrojem pro to, abychom zjistili, jaké povědomí mají insideři a outsideři o prostoru Jilemnice. Hlavním úkolem respondentů bylo nakreslit mentální mapu Jilemnice. Právě tyto mentální mapy se staly zajímavým zdrojem pro tuto práci, z nichž můžeme vyčíst mnoho údajů. Podávají nám nejenom přehled o tom, jaké povědomí mají respondenti dotazníků (2011) o prostoru Jilemnice, ale můžeme z nich také do jisté míry usoudit, o jakého jedince se přibližně jedná. K této analýze nám pomáhají především fyzicky vnímatelné objekty, které do mentálních map insideři a outsideři zakreslili. Mezi tyto fyzické objekty, které můžeme nalézt v městském prostoru, patří podle Lynche cesty, okraje, oblasti, uzly a významné prvky (2004). Lynch (2004) tedy definoval fyzické prvky, které se mohou vyskytovat v městském prostoru. Relph (1976) vymezil několik typů insidencess a outsidencess. Dotazníky (2011) jsou dobrým příkladem pro to, abychom analýzou mentálních map respondentů zjistili, jací jedinci (typy insidencess a outsidencess), jak je rozlišuje Relph (1976), se na vyplňování dotazníků (2011) podíleli a jaké fyzické prvky, jak je vymezil Lynch (2004), se v prostoru Jilemnice vyskytují. O tom více vypovídá následující tabulka:

Tabulka 2 Vnímání fyzických prvků (Lynch, 2004) typy insideness a outsidersness (Relph, 1976) na příkladu Jilemnice

	Relph (1976)							
		existential outsider	objective outsider	incidental outsider	vicarious insider	behavioural insider	empathetic insider	existential insider
Lynch (2004)	paths (cesty)	3	3	2	2	2	2	2
	edges (okraje)	0	0	0	0	0	1	0
	nodes (uzly)	2	2	1	1	1	1	1
	districts (oblasti)	1	1	2	0	1	2	2
	landmarks (významné prvky)	2	3	3	3	3	3	3

Zdroj: dotazníky (2011)

Vysvětlivky k tabulce:

Vnímání fyzických prvků v městském prostoru Jilemnice z pohledu různých typů insideness a outsidersness:

rozsah intenzity	intenzita vnímání
0	velmi slabě
1	slabě
2	silněji
3	velmi silně

Počet dotazovaných:

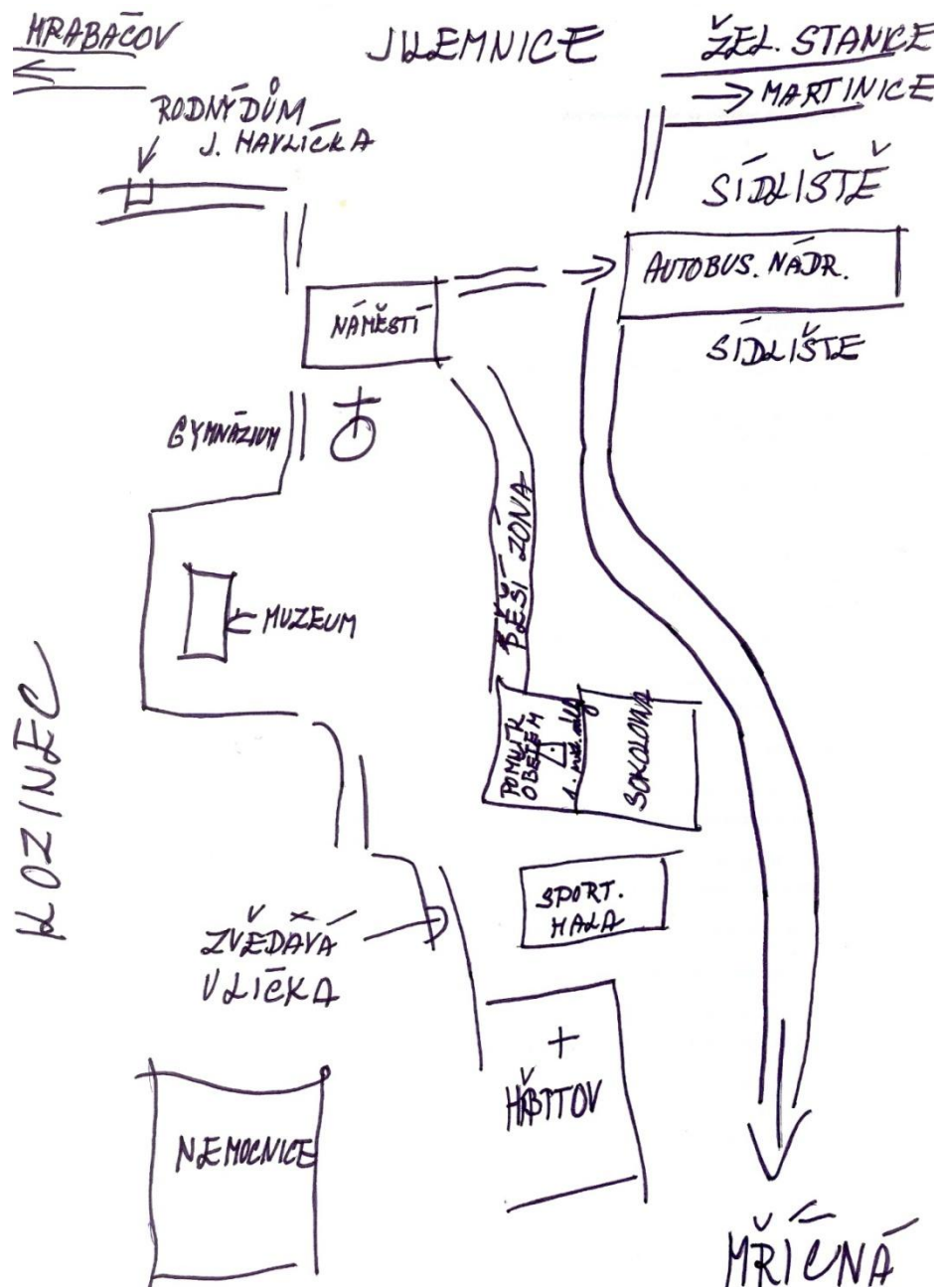
2	vicarious insideness
7	existential insideness
8	behavioral insideness
8	existential outsidersness
17	objective outsidersness
19	empathetic insideness
27	incidental outsidersness

Fyzické prvky, které se v dotaznících vyskytovaly (typy podle Lynche, 2004)

paths (cesty)	ulice, cesty, vedlejší cestičky, železnice
edges (okraje)	potok Jilemka, ohraničení mentální mapy do nějakého útvaru
nodes (uzle)	křižovatky, kruhové objezdy
districts (oblasti)	části města jako jsou Spořilov, Jilm, Kozinec, sídliště, areál Hraběnka, zámecký park, parkoviště, areál celého náměstí, autobusové nádraží, Hrabačov, hřbitov
landmarks (významné prvky)	budovy všeho druhu, domov, kašna, Krakonoš, pomník, lavička, stromy, radniční hodiny

Můžeme předpokládat, že insideři, tedy místní, by měli místo znát lépe než outsideři, neboli návštěvníci, kteří na rozdíl od insiderů nejsou s místem tak ztotožnění. Insideři jsou často jedinci, kteří mají k místu, o kterém hovoříme, nějaký vztah. Často je toto místo také jejich domovem, místem, které dobře znají, mají zde přátelé, rodinu, navštěvují zde zájmové kroužky, chodí či chodili zde do školy, nakupují a spolupodílejí se s dalšími jedinci na dalších aktivitách s místem spojených. Na jedné straně pak vzniká jakási komunita složená z insiderů. Na straně druhé se objevují outsideři, kteří místo tak dobře neznají, využívají prostor jen pro doplňkové aktivity. Tento prostor není většinou jejich domovem. Kdybychom zkoumání vztahů insiderů a outsiderů aplikovali na městský prostor Jilemnice, zjistili bychom, že z obecných předpokladů se dá vycházet, avšak existuje i několik výjimek outsiderů, kteří právě v znalosti prostoru Jilemnice mají větší znalosti, než samotní insideři (Dotazníky, 2011). O tom se mimo jiné zmiňoval i Relph (1976). Příkladem můžou být následující mentální mapy, které nakreslili insideři a outsideři města Jilemnice.

Obrázek 3 Mentální mapa Jilemnice - insider (žena)

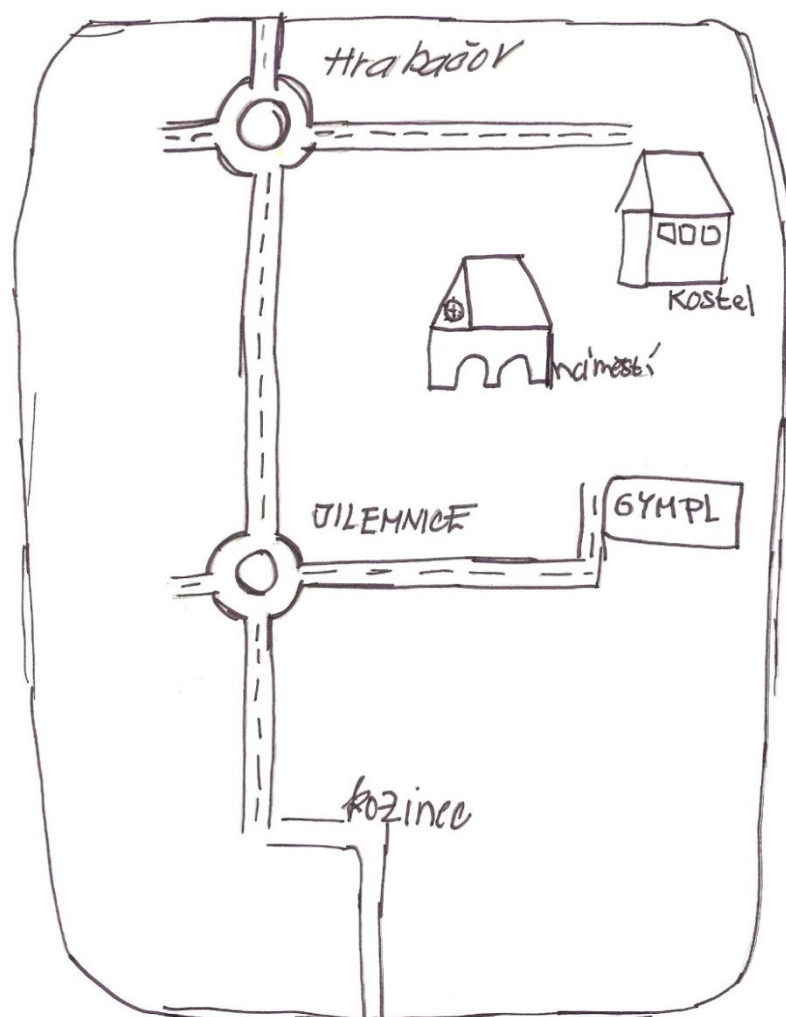

Zdroj: Dotazníky, 2011

Tato mentální mapa je dokladem toho, že insider prostor Jilemnice docela dobře zná a orientuje se v něm. Autorem této mentální mapy je dívka, která studuje na gymnázium. Tuto budovu také mimo jiné

nezapomněla zakreslit do mapy, což vypovídá o tom, že je pro ni gymnázium důležité, má o něm povědomí, navštěvuje ho. Můžeme vycházet především z toho, že v nákresu zachytila prostor Jilemnice téměř celý. I když se může zdát, že počet budov, ulic či městských částí je poměrně málo zastoupen v tomto nákresu, můžeme vycházet např. z toho, že autorka této práce zakreslila do mentální mapy rodný dům Jaroslava Havlíčka, což by mohlo vypovídat o tom, že ví něco o minulosti i současnosti z prostoru Jilemnice. Je tedy jakýmsi typickým příkladem toho, že insider má povědomí o místě, ve kterém žije.

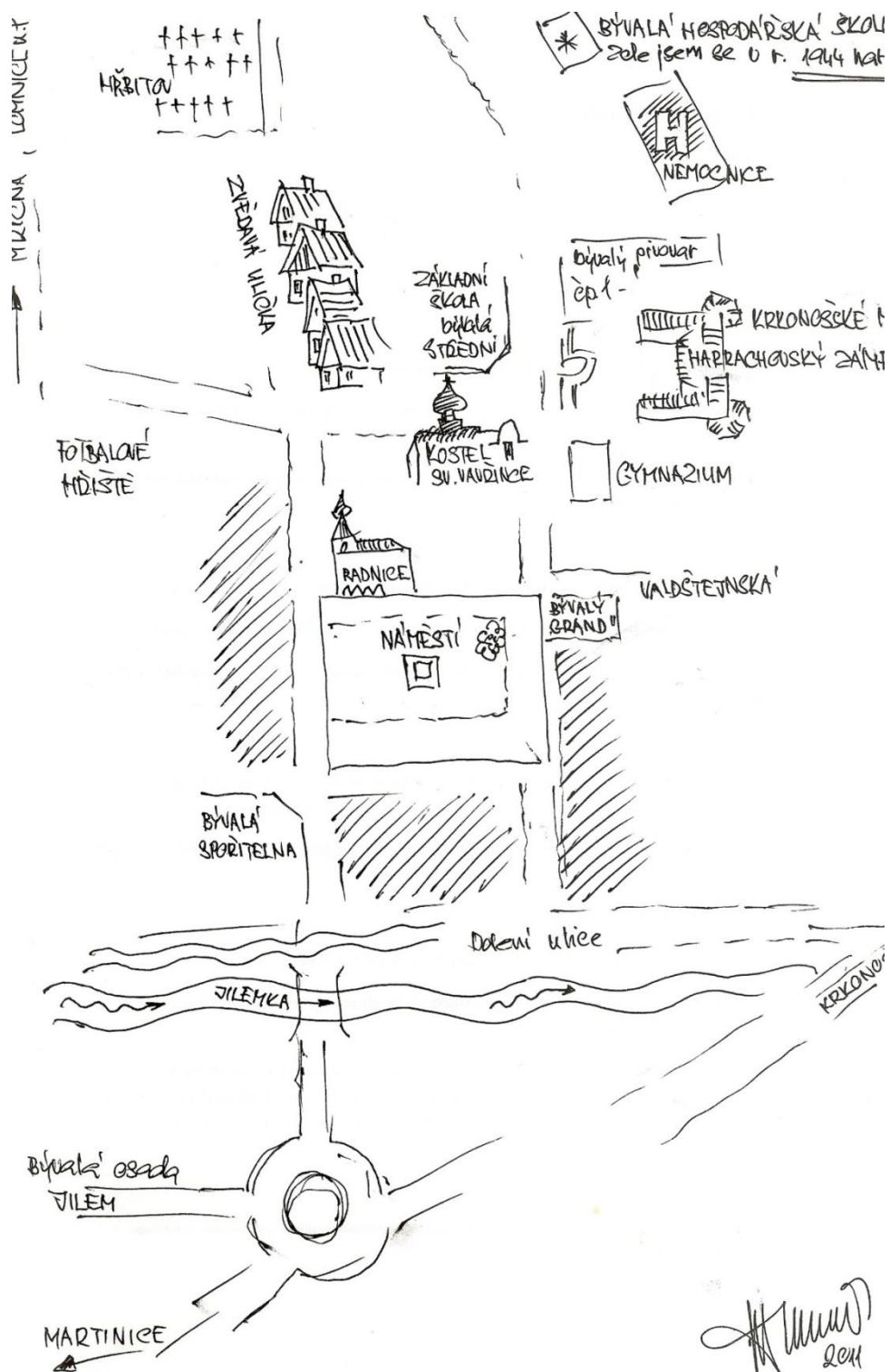
Obrázek 4 Mentální mapa Jilemnice – outsider (žena)

Zdroj: Dotazníky 2011

Tato mentální mapa může být naopak dokladem toho, že outsider má méně znalostí o prostoru Jilemnice. Autorem je také studentka jilemnického gymnázia, avšak v Jilemnici nebydlí. Do Jilemnice sice dojíždí každý den do školy, jezdí sem i mimo jiné jakožto do obce s rozšířenou působností si zařídit nějaké věci, ale o prostoru Jilemnice neví nic bližšího. Znamé jí je náměstí a zdejší gymnázium, které navštěvuje. Dominantními prvky se zde staly dva kruhové objezdy, po kterých pravděpodobně outsider do Jilemnice jezdí. Znamá jí je také oblast Kozince, kam pravděpodobně jezdí v zimě lyžovat, nebo zde má nějaké příbuzné, kamarády.

Obrázek 5 Mentální mapa Jilemnice – outsider (muž)

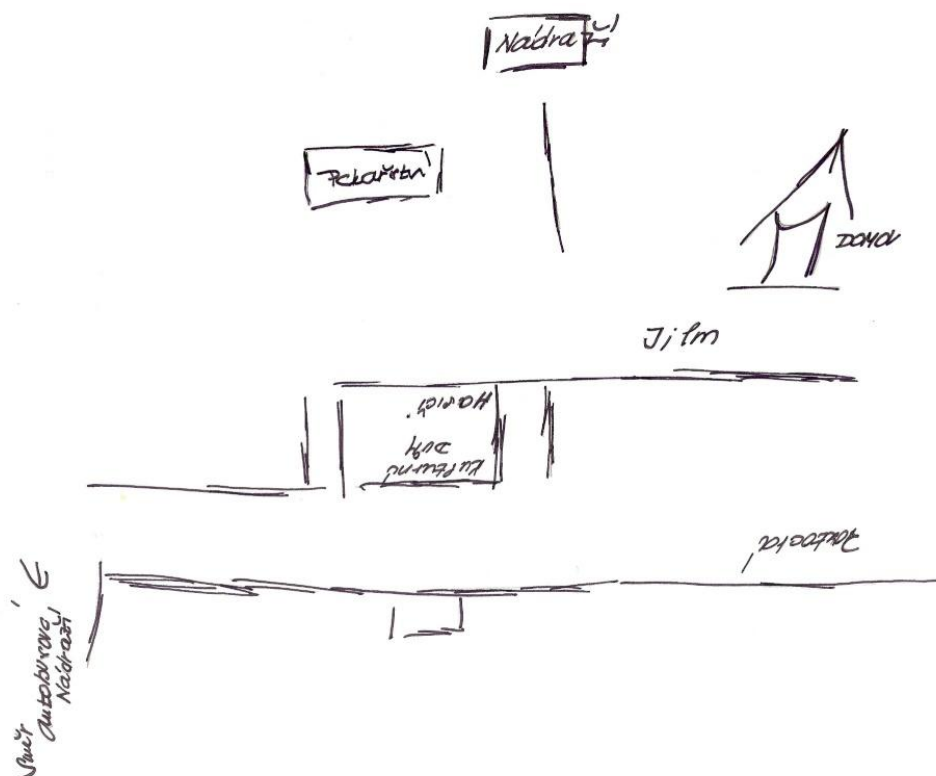

Zdroj: dotazníky, 2011

Tato mentální mapa outsidera, který není přímým občanem Jilemnice, je dobrým příkladem toho, že i outsider může mít dobré povědomí o místě, v kterém nežije a není jeho domovem. Jedinec, který je autorem této mentální mapy, se tu roku 1944 narodil, avšak v dotazníku uvedl, že Jilemnice není jeho místem trvalého pobytu. Z nákresu lze usoudit, že se jedná o člověka ze starší generace, s dobrou prostorovou orientací, neboť do mapy uvedl i několik vstupů/výstupů do Jilemnice – Martinice v Krkonoších, Lomnice nad Popelkou. Do mapy zakreslil i několik míst, které nyní již neplní svou funkci. Dominantními prvky se pro něj, jakožto i pro mnoho outsiderů a insiderů města Jilemnice, stává centrum města – náměstí s radnicí. Z nákresu je také patrné, že zde autor této mentální mapy zakreslil několik míst, které jsou pro Jilemnici z historického hlediska důležité – hřbitov, tzv. „Zvědavá ulička“ a kostel sv. Vavřince. Avšak největší dominantou, kterou můžeme najít v tomto nákresu, je místo narození, se kterým se autor ztotožňuje, ba dokonce je pyšný na to, že se zde roku 1944 narodil. Prostor Jilemnice tedy není v současné době jeho domovem, městem ve kterém žije, ale můžeme se domnívat, že mu toto místo není lhostejné. Zejména právě proto, že se zde narodil. To, jestli zde prožil dětství, není jasné, ale zároveň to nemůžeme vyloučit.

Vyvrácením také často přijímané obecné teorie, že by insideři měli znát místo lépe než outsideři, dokazuje následující mentální mapa.

Obrázek 6 Mentální mapa Jilemnice – insider (žena)

Zdroj: Dotazníky, 2011

Analýza této mentální mapy je poměrně těžší a můžeme ji analyzovat více způsoby. Buď autorka této mapy má menší prostorovou vnímavost a zaměřuje se pouze na okolí svého domova, nebo je také možné, že v Jilemnici bydlí, avšak dojíždí za prací či do školy jinam, což by odpovídalo zakreslení jak vlakového, tak i autobusového nádraží. V městském prostoru Jilemnice se tedy moc neorientuje, patrně zde nenavštěvuje žádné zájmové kroužky a do centra zajde jen když potřebuje něco vyřídit. Avšak důležitým znakem v této mapě je zakreslení domova autorky. To vyjadřuje lásku k domovu. Můžeme se tedy domnívat, že autorka bydlí v městské části Jilm. Ráno chodí pro čerstvé pečivo do pekárny pod nádražím, což je cca. 5 minut cesty. Večer naopak zajde

navštívit nějakou kulturní akci v místním kulturním domě, či zajde do mexické restaurace, která se vyskytuje v prostorách kulturního domu, na jídlo a pití posedět s přáteli nebo rodinou. Blízká je jí také ulice Roztocká, která se nachází jen několik minut od jejího domova. Je možné, že zde žije osoba jí blízká. Vlakové a autobusové nádraží pak vypovídá o tom, že autorka této mentální mapy často vyjíždí mimo Jilemnici. Absence jakýkoliv cest či uzlů by mohla naznačovat také to, že méně využívá osobní automobil.

5.4 Mentální mapy

(Gould, a další, 1974) definuje mentální mapu jako obrázek, který je výsledkem našich zkušeností, postojů, vzpomínek a bezprostředních pocitů. (str. 56). Mentální mapy nám ukazují, jaké máme povědomí o prostoru a jak ho sami osobně vnímáme. K. Lynch využil mentálních map k tomu, aby pochopil postoje jedinců žijících ve třech amerických městech – Bostonu, Jersey City a v Los Angeles. Jeho cílem bylo analyzovat mentální mapy jedinců a pochopit, jak jedinci vnímají prostředí jejich měst. Trochu z jiného pohledu nahlíží na definici mentálních map V. Polišenská. „Lze říci, že mentální mapa je vytvořena z uložených informací týkajících se prostorových vztahů a prostředí v daném místě a čase a umožňuje danému jedinci pohybovat se v prostředí a v neposlední řadě ukládat další geografická a environmentální data.“ (Polišenská, 2006 str. 65). Každá mentální mapa také vypovídá o tom, jak jedinci rozumí okolí, které na mapách zachycují a jaký vztah mají k danému místu.

Abychom mohli mentální mapy analyzovat, je důležité vědět, že mentální mapa každého člověka je jedinečná. Mentální mapy taktéž vypovídají o tom, jak se v prostoru, který jsme na naší mentální mapě zachytili, orientujeme a pohybujeme. Tento předpoklad není těžké přijmout, avšak samotná analýza výsledků získaných z mentálních map jedinců není nic snadného. My všichni jsme unikátní jako individuální lidské bytosti,

máme jedinečnou sadu osobních zkušeností a jsme předmětem unikátního souboru informačních toků. Naše mentální mapy odrážejí všechny tyto konkrétní aspekty našich životů, takže není divu, že když tvoříme obrazy míst, nemusejí být zdaleka sdíleny s ostatními. Mentální mapy jsou ukazatelem toho, že v stále více se homogenizovaném světě existuje nějaká míra individuality.

6 Literární prostorovost

Tak jako prostor existuje všude kolem nás v reálném životě, existuje i prostor imaginární, který se objevuje ve světě literárním. A stejně tak, jako se odehrávají naše životy v reálném světě, v reálném prostoru a určitém místě, tak se odehrávají i životy literárních postav v prostoru imaginárním. Jaký je tedy rozdíl mezi těmito dvěma světy a prostory v nich? Hranice mezi prostorem imaginárním a prostorem, v němž se každodenně pohybujeme, jsou někdy propojeny více, než si myslíme.

Významným literátem, který přenesl děj svých novel do prostředí imaginace a smyšleného prostoru, je anglický literát Thomas Hardy. Je to právě Hardyho literární tvorba, mezi níž můžeme najít nejtenčí vrstvu hranic mezi prostorem skutečným a prostorem imaginárním. Tato křehká hranice se projevuje zejména ve vztahu autora k místu, o němž píše. Dá se říci, že každé smyšlené místo má pro Hardyho nějaký význam, ať už patrný či skrytý. Thomas Hardy se narodil v Dorchestru v Dorsetu, v Anglii v 19. století. Jeho rodný kraj měl pro něj takový význam, že se rozhodl napsat řadu novel a románů, jejichž děj zasadil právě do rodného kraje Dorsetu. Ve skutečnosti pracuje jak s reálným prostorem, tak i s prostorem, který vznikl v jeho fantazii. Skutečný prostor, rodný Dorset, mu je předlohou pro prostor smyšlený, pro literární krajinu, do níž mohou čtenáři vstoupit a pohybovat se v ní spolu literárními postavami. Thomas Hardy ve svých dílech používá velkou dávku fikce a fantazie. Jeho rodnému kraji Dorsetu dává ve svých novelách fiktivní pojmenování Wessex. De facto ve všech svých dílech, jejichž děj byl zasazen do prostředí rodného Dorsetu, používal Hardy směs fiktivních jmen pro krajinné prvky, města i obce.

Tabulka 3 Hardyho fiktivní názvy pro místa ve „Wessexu“

Reálný název místa, země	Fiktivní název místa podle Hardyho
Dorchester, Dorset	Casterbridge
Weymouth, Dorset	Budmouth
Blandford Forum, Dorset	Shottsford
Salisbury, Wiltshire	Melchester
Wareham, Dorset	Anglebury
Bere Regis, Dorset	Kingsbere
Bridport, Dorset	Port Bredy
Bournemouth, Dorset	Sandbourne
Exeter, Devon	Exonbury
Puddletown Forest, Dorset	Egdon Heath

Zdroj: (Hagget, 2001 str. 383)

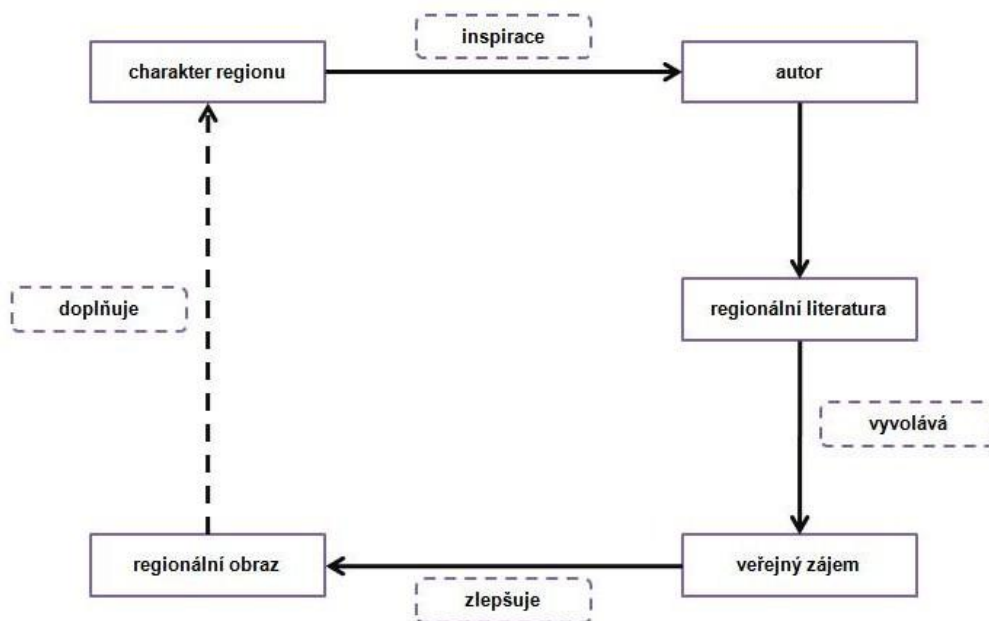
Složení těchto jednotlivých „smyšlených literárních míst“ do jakéhosi celku nám pak může vzniknout jakási „fantas mapa“. Příkladem takovéto literární fantas mapy je Hardyho „mapa regionů v Dorsetu“ (příloha č. 1).

Nicméně Thomas Hardy není jediným literátem, který děj svých literárních děl zasadil do prostředí jemu blízkému – rodnému kraji. Jaroslav Havlíček a Jan Weiss, stejně jako Thomas Hardy, tíhnuli ke svému rodnému kraji. Jejich láska k domovu a rodné Jilemnici se promítala v mnoha jejich dílech. Stejně jako Hardy i Havlíček vytvářel ve svých románech fiktivní místopis, z něhož pak vznikla (díky manželce Jaroslava Havlíčka) „literární mapa Jilemnice“. I Jan Weiss, rodák z Jilemnice, používal fiktivních jmen.

U Thomase Hardyho, u Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse můžeme tedy najít několik shodných prvků. Není to jen jejich láska k rodnému kraji, která se odráží v mnoha jejich literárních dílech, ale je to i podobný způsob

toho, jak se inspirují prostorem jim blízkým. Všichni tito tři literáti pracují s prostorem, který dobře znají. Necháávají se jím inspirovat do takové míry, že skutečný prostor jejich regionu můžeme lehko zaměňovat s prostorem literárním. Haggett (2001) uveřejnil ve své publikaci jakési schéma, které můžeme považovat za obecné kroky práce literáta, jenž píše díla s regionálním námětem. Na začátku je nějaké místo nebo region, který má svůj specifický charakter. Toto místo autora inspiruje ve spojitosti vzájemného vztahu autor-místo. Autor pak napíše dílo, jehož děj je právě inspirován charakterem regionu, jenž je autorovi blízký. Dílo je poté publikováno a ve společnosti nejspíše vyvolá veřejný zájem. Právě zájem veřejnosti zlepšuje obraz místa, regionu. A tento obraz, který vznikne, zlepšuje celkový charakter regionu, o němž autor, ať již přímo či nepřímo, psal. Konkrétním příkladem může být například literární tvorba Jaroslava Havlíčka. Jilemnice, jež je rodištěm Jaroslava Havlíčka, ho natolik motivovala, že napsal řadu literárních děl, jenž uvádí čtenáře do prostředí Jilemnice. Tyto díla jsou především zajímavá pro regionální obyvatelstvo, kteří se s prostředím ztotožňují a mohou v dílech najít prostředí jim blízké. Právě toto prostředí, které dobře znají, vyvolává u veřejnosti jistý zájem. Tento zájem pak zlepšuje regionální obraz Jilemnice a přenáší se do charakteru regionu.

Obrázek 7 Obecný způsob tvorby regionální literatury

Zdroj: (Hagget, 2001 str. 381)

6.1 Jaroslav Havlíček

Jaroslav Havlíček (příloha č. 2) se narodil roku 1896 v Jilemnici v Podkrkonoší. Jeho otec učiteloval nejdříve v Mříčné u Jilemnice, později se dostal na obecnou školu v Jilemnici. Už jeho otec tíhl k domovu jako nikdo druhý. Jeho matka byla dcerou hraběcího nadlesního z okolí Chlumce nad Cidlinou. Oba rodiče Havlíčka se nastěhovali do Dolní ulice č. 54 (příloha č. 3), kde spolu žili téměř 37 let. Jeho dědeček byl hostinským v nedalekém Hrabačově u Jilemnice, kde si otevřel vlastní hostinec U České lípy (příloha č. 4). Ten se nacházel v současné Krkonošské ulici v Hrabačově tam, kde dnes můžeme nalézt obytný rodinný dům (příloha č. 5). Havlíček sem docházel jako malý téměř každý den. Právě skrze dědečka poznával Havlíček rázovitost podkrkonošského lidu. Po maturitě na Jičínské reálce absolvoval abiturientský kurz při obchodní akademii v Chrudimi. Je tedy již na první pohled zřejmé, že se po dobu svého dětství a mládí pohyboval v regionálním prostředí, krajině, kterou

dobře znal. Bohatým pramenem zážitků byly pro Jaroslava Havlíčka prázdniny roku 1913, na něž mnohdy vzpomínal ve svých dopisech. Dalo by se říci, že to bylo jedno z nejšťastnějších období jeho života. V této době začal s prvními uměleckými pokusy – začal skládat se svým bratrem Jilemnické písničky. Po krátké epizodě vysokoškolského studia obchodních věd v Praze, byl odveden roku 1915 na frontu. V době, jež byl Havlíček na frontě, a byl přímým účastníkem hrůz první světové války, si více než kdy jindy uvědomuje lásku ke svému rodnému kraji, domovu s názvem Jilemnice. Roku 1921 se oženil s dcerou váženého jilemnického mydláře - budoucí Marií Havlíčkovou. Poté se se svou ženou odstěhovali do Prahy, aby se roku 1929 opět vrátili do rodné Jilemnice. Zde začíná Jaroslav Havlíček psát svá nejznámější díla, jejichž děj je zasazen právě do prostoru Jilemnice a okolí. Další Havlíčkův životopis není nijak důležitý ve vztahu k prostoru Jilemnice. Roku 1943 umírá Jaroslav Havlíček na zánět mozkových blan ve věku 47 let v Praze (Rumler, 1973).

6.1.1 Význam místa pro Jaroslava Havlíčka – domov

Významný vztah k Jilemnici se začal u Jaroslava Havlíčka projevat zejména v době první světové války, když byl povolán na frontu. To, že toto místo opustil, v něm vyvolalo pocit bližší sounáležitosti s domovem než kdykoliv předtím. Jilemnice se pro mladého Havlíčka mohla jevit v této době jako typické maloměsto se všemi známými znaky, které omezují mladého člověka. Avšak na straně druhé, při válečném odloučení od domova se mu Jilemnice jevila doslova jako ráj na Zemi (Havlíčková, a další, 2006 str. 16). V dílech jako je *Domov* nebo *Bůh mého dětství* se vyznává z lásky k rodnému domovu a vzpomíná na rodnou Jilemnici. V jedné své povídce taktéž vylíčil svůj vztah k domovu v podobě poštovního vagónu s tabulkou s názvem *Stará Paka – Martinice* (v Krkonoších). Díky první světové válce si tedy Havlíček více než kdy

jindy uvědomil, co pro něj slovo domov znamená. V pozadí války vyvstal jakýsi protipól domov X cizácký svět.

Havlíček kdysi napsal: „*Domov je to, po čem nejsilněji toužíme, domov je nejbezpečnější útulek, je to východisko i návrat*“ (Rumler, 1973 str. 32). Jaroslav Havlíček vylíčil pojetí domova dost idylicky. Je to způsobeno hlavně tím, že měl štěstí a rodinné poměry doma byly příznivé. Avšak domov nemůžeme vnímat jen kladně. Jsou i tací, kterým se při pomýšlení na domov vybaví negativní zážitky, či dokonce pevné zázemí domova nikdy nepoznali.

6.1.2 Jilemnice v tvorbě Jaroslava Havlíčka

Vlastní životopis pronikl do díla Jaroslava Havlíčka tak intenzivně a přesvědčivě jako u málokterého českého spisovatele. V jeho dílech se prolínají skutečnost a fantazie zároveň. Možná je to šťastné dětství, které má kořeny v rodné Jilemnici, či pevné zázemí domova, anebo naopak hrůzné události první světové války, jenž Havlíčka tak inspirují k tomu, aby většinu svých děl zasadil do prostředí Jilemnice.

Tak jako psal Thomas Hardy o svém regionu, ke kterému ho vázaly pevné vazby, tak i Jaroslav Havlíček psal o prostoru Jilemnice, regionu, který mu byl blízký. Jelikož je však prostor Jilemnice několikanásobně menší než prostředí Dorsetu, tak zde nemohl Havlíček uplatnit tolik fiktivních názvů jako Thomas Hardy. Avšak v několika jeho dílech, jako jsou *Petrolejové lampy*, můžeme nalézt pojmenování Jilemnice pod fiktivními názvy. Jivno, tak pojmenoval Havlíček Jilemnici v jednom ze svých románů. Hrabačov, k němuž Havlíček také tíhl, neboť zde bydlel jeho dědeček, se objevuje také v jeho dílech pod fiktivním názvem *Horálkovice*. Zmiňuje se i o části Jilemnice – *Ulrychovsko*, jehož název byl po letech změněn na *Vejurychovsko*. Nedaleká *Rokytnice nad Jizerou*, kam jezdila jako malá Havlíčkova manželka, pojmenoval ve svém díle jako *Rohozec*.

Avšak podle jakého klíče Havlíček tvořil fiktivní názvy, dosud není známo. Autor ke všem těmto místům měl určitý vztah. Tato místa pro něj nebyla tedy jen kterýmkoliv místem na Zemi, ale měly pro něj hlubší význam.

Jaroslav Havlíček pracoval s prostorem Jilemnice ve svých literárních dílech velmi často. Jeho díla jsou zasazena do prostoru Jilemnice, ale i blízkého okolí. Své románové postavy dobře znal a každá měla svůj živý vzor. Stejně to bylo i s místy, kde se děj Havlíčkových literárních děl odehrával. Každé místo, které se v jeho dílech objevuje, má svou historii a Havlíček je buď navštěvoval, nebo ho k onomu místu poutaly určité vazby s místem spojené. Místa, ale i lidé, kteří procházeli jeho životem nebo životem jeho nejbližších, se stali předobrazy jeho prostředí a postav. Četnost literárního místopisu, který byl zasazen do prostředí Jilemnice, dobře dokazuje existence „literární mapy Jilemnice“ (příloha č. 6). Tuto mapu vytvořila Marie Havlíčková, manželka Jaroslava Havlíčka v letech 1969-1970 (Luštinec, 2011). Marie Havlíčková, coby tamní rodačka, prostředí Jilemnice dobře znala. Měla k dispozici všechny dostupné i veřejnosti nedostupné materiály. Místa, která do mapy zakreslovala, dobře znala, neboť i pro ni měla svůj význam, spjatý nejčastěji s osobou jejího manžela, rodiny a přátel. „Literární mapa Jilemnice“ neoznačuje jen místa, o nichž se Jaroslav Havlíček zmiňuje ve svých dílech, ale jsou zde zakreslena i místa, která jsou spojena s lidmi, kteří zde žili. Čísla domů uvedena v literární mapě nejsou totožná se skutečnými čísly popisnými ve městě. Tato literární mapa byla věnována Marii Havlíčkovou Krkonošskému muzeu v Jilemnici. Mimo jiné je také otištěna v publikaci, kterou napsala Marie Havlíčková a kol. Avšak jinak k veřejnosti zatím nepronikla. To dokládají také výsledky z dotazníků (2011). Zde byla položena otázka, jak moc insideři a outsideři tuto „literární mapu Jilemnice“ znají a do jaké míry znají Havlíčkovu literární tvorbu obecně.

Tabulka 4 Znalosti insiderů Jilemnice o literární tvorbě Jaroslava Havlíčka

	Vědí, že díla Jaroslava Havlíčka jsou zasazena do prostředí Jilemnice a zároveň vědí, že existuje „literární mapa“ Jilemnice	Vědí, že díla Jaroslava Havlíčka jsou zasazena do prostředí Jilemnice, avšak nevědí, že existuje „literární mapa“ Jilemnice	O literární tvorbě Jaroslava Havlíčka nevědí nic bližšího
	%	%	%
ženy	32	54,5	13,5
muži	31	56	13

Zdroj: (Dotazníky, 2011, 22 žen, 16 mužů)

Tato tabulka dokládá to, jak insideři, tedy místní obyvatelé Jilemnice, znají tvorbu Jaroslava Havlíčka. Můžeme si všimnout, že „genderové“ rozdíly jsou v tomto případě malé, dalo by se říci až zanedbatelné. Většina respondentů uvedla, že literární tvorbu Jaroslava Havlíčka znají, avšak nevědí, že existuje literární mapa Jilemnice. Není divu, neboť pokud se přímo nezajímáme o osobu Jaroslava Havlíčka a jeho vztah k Jilemnici, jen těžko můžeme mít povědomí o tom, že tato mapa existuje.

Tabulka 5 Znalosti outsiderů Jilemnice o literární tvorbě Jaroslava Havlíčka

	Vědí, že díla Jaroslava Havlíčka jsou zasazena do prostředí Jilemnice a zároveň vědí, že existuje „literární mapa“ Jilemnice	Vědí, že díla Jaroslava Havlíčka jsou zasazena do prostředí Jilemnice, avšak nevědí, že existuje „literární mapa“ Jilemnice	O literární tvorbě Jaroslava Havlíčka nevědí nic bližšího
	%	%	%
ženy	13	57	30
muži	20	56	24

Zdroj: (Dotazníky, 2011, 37 žen, 25 mužů)

Velké rozdíly můžeme sledovat v odpovědích insiderů a outsiderů. Asi největší rozdíly můžeme spatřovat u outsiderů vůči insiderům v té odpovědi, že o literární tvorbě Jaroslava Havlíčka nevědí nic bližšího. Je celkem logické, že outsideři budou mít menší povědomí o Havlíčkově tvorbě než místní, tedy insideři. Zajímavé však jsou rozdíly „genderové“.

Autorka této práce předpokládala, že ženy by měly mít o Havlíčkově tvorbě větší povědomí, už jen z toho důvodu, že se jedná o tvorbu převážně románovou a povídkovou, která by měla být bližší ženské populaci. Výsledky dotazníků však mluví jinak.

Pro seznámení s Havlíčkovou regionální tvorbou z oblasti Jilemnice můžeme uvést přehled těch děl, které souvisí s prostorem Jilemnice.

Tabulka 6 Díla Jaroslava Havlíčka, jejichž děj souvisí s prostorem Jilemnice

Petrolejové lampy (1944)	Zánik městečka Olšiny (1944)
Neviditelný (1937)	Kamenný orchestr (1944)
Ta třetí (1939)	Vzdoropohádky (1954)
Helimadoe (1940)	Zázrak flamendrů (1964)
Komtesa Camilla (1941)	Vlčí kůže (1967)
Útěk z civilizace (1941)	Prodavač času (1968)
Neopatrné panny (1941)	Synáček (1942)

Zdroj: (Havlíčková, a další, 2006)

Podle pana Luštince se dá říci, že téměř všechna místa objevující se v Havlíčkových dílech měla pro něj nějaký význam. Nedá se tedy říci, jaká místa pro něj byla více či méně důležitá. Se všemi byl ve svém životě spjat. Ale i přesto existovala dvě místa v Jilemnici, ke kterým tíhnul, a co se týče významu, byla pro něj nejdůležitějšími místy v prostoru Jilemnice. Prvním místem byl jeho rodný dům a druhým významným místem se pro něj stal rodný dům jeho matky (příloha č. 7), (2011).

Můžeme si přiblížit alespoň některá místa, která se objevují v literární tvorbě Jaroslava Havlíčka a která pro něj měla nějaký bližší význam, související často s osobami jemu blízkými, či vzpomínkami na místa, se kterými se setkával a navštěvoval je. Následující tabulka je jakýmsi dokladem toho, že význam místa ve vztahu k autorovi je nezanedbatelným prvkem k pochopení toho, jak autor s prostorem pracuje. Žádné regionální dílo, v němž autor pracuje s imaginací a fikcí prostoru, nemůže vzniknout bez toho, aniž by autor skutečné prostředí, do něhož uvádí čtenáře, dobře

znal. Seznam míst, která měla pro Havlíčka nějaký bližší význam, je sestaven pouze na základě publikace od Marie Havlíčkové a dalších (2006). Pokusy proniknout mezi insidery Jilemnice a promluvit s nimi byly bohužel marné. Často se autorka této práce setkala s neochotou, či neznalostí.

Důležitým faktem, kterého si můžeme všimnout v následující tabulce, je absence školy, kam Havlíček chodil jako malý chlapec. V žádném ze svých děl se o tomto místě nezmiňuje. Otázkou stále zůstává proč. Měl snad Havlíček ve vzpomínkách na školu negativní zážitky? Na tuto otázku najdeme asi už těžko odpověď.

Tabulka 7 Místa, která měla pro Jaroslava Havlíčka význam a objevují se v jeho literární tvorbě

Název literárního místa	Význam pro Jaroslava Havlíčka
Hřbitov	Se svou ženou tam chodívali, hledali staré nápisy
Pecník	Patřil tatínkovi Havlíčkovy manželky
Zvědavá ulička	Procházky třešňovou alejí, vedla na hřbitov
Hotel Modrá hvězda	Pravděpodobně se tam ubytovával s manželkou, když přijeli do Jilemnice
Kostel sv. Vavřince	Jakákoliv životní událost se zde odehrávala, významné místo Jilemnice
Mříčná	Havlíčková manželka v této vesnici měla strýčka, učil zde také Havlíčkův otec
Kaplička	Chodíval tam jako chlapec, pak i jako dospělý se svou manželkou
Kozinec	Krásný výhled do Krkonoš i Jizerských hor, cíl nedělních výletů
Hrobka	Místo blízko kapličky sv. Isidora na Kozinci, chodíval tam s celou rodinou
Spořitelna	Začátky Havlíčkovy bankovní kariéry
Dřevěný domek na náměstí	Patřil pradědečkovi Marie Havlíčkové
Provaznická dílna	Pracovali v ní sousedé Havlíčkova rodného domu
Lom u Hrabačova	Cíl zamilovaných procházek manželů Havlíčkových
Dudův domek	Sousedil s rodným domem Havlíčka

Zdroj: (Havlíčková, a další, 2006)

Tato tabulka je jen stručný výběr míst, jež měla pro Jaroslava Havlíčka bližší význam. Avšak našlo by se daleko více míst, která však už jsou spojena ne přímo s Jaroslavem Havlíčkem, ale s jeho manželkou. To vypovídá o tom, jak hluboké city vázaly Havlíčka k jeho ženě. Další místa, o kterých se zmiňuje Marie Havlíčková a další (2006), jsou také více spjata s osobami, které Havlíček znal, než s jeho osobou samotnou. Můžeme tedy říci, že Havlíček miloval nejenom svůj domov, celou Jilemnici, svou ženu a děti, ale pevné vazby ho vázaly také k některým obyvatelům Jilemnice, jejichž místa ho inspirovala natolik, že do nich zasadil děj svých literárních děl.

6.2 Jan Weiss

Tak jako Jaroslav Havlíček, i Jan Weiss (příloha č. 8) je významným spisovatelem z oblasti Jilemnicka. Pro český národ je též známý jako zakladatel české sci-fi. Narodil se roku 1892 v Jilemnici. Rodině Weissové patřil v Jilemnici dům ve Valdštejnské ulici č. 68 (příloha č. 9). Dětství prožil v Jilemnici. Roku 1913 maturoval na gymnáziu ve Dvoře Králové. Poté šel studovat práva do Vídně, ale v září roku 1914 byl v důsledku vypuknutí první světové války odveden na frontu. Jeho další život není s prostředím Jilemnice nijak zvlášť spjat, ale v jeho životě se odehrály ještě některé významné události, které ovlivnily jeho tvorbu. Během války byl zajat a strávil několik let na Sibiři. Až roku 1920 se vrátil do Československa a začal psát. Poté začal pracovat jako úředník na Ministerstvu vnitra v Praze. V Praze se setkává s Jaroslavem Havlíčkem, se kterým udržoval přátelské styky až do Havlíčkovy smrti. Roku 1928 se oženil s Jaroslavou Raškovou. Během druhé světové války byl odvolán z úřadu a stáhl se více do ústraní. Po skončení války byl Weiss jmenován čestným občanem Jilemnice. Několik článků věnoval také regionální oblasti Krkonoš. Jeho tvorba spojena s prostorem Jilemnice je ve srovnání Havlíčkovy tvorby „chudší“, ale rozhodně ne méně významná. O to možná

více zajímavé je to, jaká místa se u něj „vyprofilovala“. O velikosti jeho osoby nelze pochybovat. Jeho osobnost je pro Jilemnici velice významná. Roku 1972 umírá taktéž jako Havlíček v Praze (Dubový, a další, 2004)

Jak Jan Weiss, tak i Jaroslav Havlíček se stali nepochybně pýchou města Jilemnice. Oba dva pracovali s prostorem Jilemnice ve svých dílech, oba dva byli po léta přátelé a stále se vraceli do rodné Jilemnice - jak fyzicky, tak i ve svých dílech. I když byli přátelé, na poli literárním se střetli jako dva patrioti. Marie Havlíčková se ve své publikaci zmiňuje o tom, že si rozdělili prostor Jilemnice. Jan Weiss měl mít „hoření část“ a Jaroslav Havlíček „dolejší část“ Jilemnice (Havlíčková, a další, 2006 str. 67). Avšak o tomto rozdělení není známo nic bližšího. Ba dokonce to bylo jakési fiktivní rozdělení, které nemělo se skutečností co dočinění (Luštinec, 2011). O tom, jaké povědomí a co vůbec znamenají tito dva „velikáni“ pro regionální obyvatelstvo, svědčí výsledky dotazníků (2011).

Tabulka 8 Znalosti insiderů Jilemnice o Havlíčkovi a Weissovi

	Znají Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse	Znají Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse, nevědí však o nich nic bližšího	Doposud neslyšeli o Janu Havlíčkovi a Janu Weissovi
	%	%	%
ženy	77	23	0
muži	62,5	37,5	0

Zdroj: (dotazníky, 2011, 22 žen, 16 mužů)

To, jaké základní poznatky o Jaroslavovi Havlíčkovi a Janu Weissovi mají insideři a outsideři města Jilemnice, zkoumaly dotazníky. Z těch jednoznačně vyplynulo, že insideři Jilemnice jsou znalí v otázce regionální literatury. 0 % respondentů odpovědělo tak, že ještě nikdy neslyšelo o Havlíčkovi a Weissovi, což je pro občany chvályhodné. Může to být způsobeno i tím, že město Jilemnice pořádá ve spolupráci s městskou knihovnou Jaroslava Havlíčka a Krkonošským muzeem různé besedy a přednášky pro veřejnost, a tak se na regionální spisovatele nezapomíná. Mimo jiné na domech, kde se tito spisovatelé narodili, jsou umístěny

pamětní desky. Na rodném domě Jaroslava Havlíčka tam, kde se v současné době nachází prodejna sportovního zboží, je umístěna pamětní deska věnována Jaroslavu Havlíčkovi (příloha č. 10) a na rodném domě Jana Weisse tam, kde se v současné době nachází obytný rodinný dům, je taktéž umístěna pamětní deska (příloha č. 11). Po těchto významných rodácích jsou taktéž pojmenovány dvě ulice v Jilemnici. Ulici Jaroslava Havlíčka (příloha č. 12) i ulici Jana Weisse (příloha č. 13) můžeme nalézt v oblasti jilemnického sídliště. Díky této bohaté propagaci jmen Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse není divu, že výsledky dotazníků dopadly pro místní, tedy insidery, úspěšně.

U výše uvedené tabulky jsou také patrné „genderové“ rozdíly. Ženy znají tyto regionální spisovatele více než muži. Možná je to tím, že ženy jsou více obeznámeny s literární tvorbou těchto spisovatelů, neboť jejich obsah jako pro ženy je pro ně určitě atraktivnější než pro muže.

Avšak s tímto tvrzením se můžeme dostat do sporu hned v následující analýze tabulky, která vypovídá o tom, jaké znalosti mají outsideri Jilemnice o Jaroslavovi Havlíčkovi a Janu Weissovi.

Tabulka 9 Znalosti outsiderů Jilemnice o Havlíčkovi a Weissovi

	Znají Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse	Znají Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse, nevědí však o nich nic bližšího	Doposud neslyšeli o Janu Havlíčkovi a Janu Weissovi
	%	%	%
ženy	40,5	51,5	8
muži	60	28	12

Zdroj: (dotazníky, 2011, 37 žen, 25 mužů)

Z této tabulky jednoznačně vyplývají „gender“ rozdíly mezi odpověďmi žen a mužů. Zatímco u insiderů převažují znalosti o spisovatelích v ženské populaci, naopak je tomu u outsiderů. Zajímavé také je, že 8% žen a 12% mužů nikdy neslyšeli o Jaroslavovi Havlíčkovi a Janu

Weissovi, přičemž se dotazníky nedostaly dále, než jsou hranice ORP Jilemnice.

6.2.1 Jilemnice v tvorbě Jana Weisse

Weissova literární tvorba není tak čteně zastoupena v místopise Jilemnice jako ta Havlíčkova, ale je bezpochyby neméně významná. Weiss miloval Jilemnici dokonce více, než Jaroslav Havlíček (Luštinec, 2011). Pro některé spisovatele neznámá jejich rodiště víc než záznam v křestním listě, ale Jan Weiss k nim rozhodně nepatří. Jsou to především Weissovy zážitky z mládí, které prožil pod Krkonošemi, ze kterých čerpal inspiraci pro svá díla. Tyto zážitky se staly nevyčerpatelným zdrojem podnětů a předloh. Pokud se začteme do některých Weissových literárních děl, můžeme zde značně vyčíst, jakou lásku pociťoval Jan Weiss k rodné Jilemnici.

Tabulka 10 Díla Jana Weisse, jejichž děj souvisí s prostorem Jilemnice

Barák smrti (1927)
Fantom smíchu (1927)
Dům o tisíci patrech (1929)
Škola zločinu (1931)
Tři sny Kristiny Bojarové (1931)
Spáček ve zvěrokruhu (1937)
Nosič nábytku (1941)
Mlčeti zlato (1933)
Přišel z hor (1941)

Zdroj: (Jilemnice v díle Jana Weisse, 1949)

Už v prvním povídkovém cyklu *Barák smrti* můžeme nalézt prvky, jak Weiss pracuje s prostorem Jilemnice. V tomto povídkovém cyklu píše o kráse jilemnického náměstí. Vyzdvihuje jilemnickou radnici a domy na náměstí. Neopomíná ani dominantu náměstí – kašnu. Znalý občan, který má nějaký vztah k Jilemnici, lehko pozná, že o prostředí Jilemnice psal Weiss i ve své novele *Fantom smíchu*. Jilemnici zde nazývá fiktivním názvem Počepice. Překvapivé je také to, že ve svém díle *Dům o tisíci patrech* je také

nepatrný náznak místopisu z Jilemnice. V tomto ryze sci-fi díle můžeme nalézt oblast kapličky sv. Isidora na Kozinci (příloha č. 14), kam Jan Weiss tak rád chodil na procházky. Z dalších děl, které stojí za to jmenovat, jsou romány *Škola zločinu* a *Tři sny Kristiny Bojarové*, ve kterých sice Weiss nepřímo pracuje s prostorem Jilemnice, ale čerpá ze svých vzpomínek na kamaráda, se kterým chodíval do hospody do nedalekých Štěpanic. V románu *Spáč ve zvěrokruhu* můžeme také nalézt prvky Weissových vzpomínek na Jilemnicí. Zde popisuje místo, kde se scházejí dvě románové postavy. Je to právě místo, kam Weiss často chodil na procházky. Tato cesta vedla kdysi přes jabloňový sad, Panskou zahradu k Macháčkovu křížku, až k Weissově oblíbené kapličce sv. Isidora na Kozinci. Tuto kapličku můžeme v současné době najít na stejném místě. I pozůstatky jabloňového sadu zde můžeme nalézt (příloha č. 15), avšak zcela jistě ne tak hojně, jak tomu bylo za doby Weissovy. V povídce *Nosič nábytku* se taktéž zmiňuje o Panské zahradě, přes kterou kdysi Weiss chodíval. V díle *Mlčeti zlato* líčí prostředí hostince U Potoka Cedronu, který se nacházel ve Štěpanicích (Jilemnice v díle Jana Weisse, 1949 stránky 178-179). Avšak asi nejvýznamnějším literárním dílem, jehož děj je zasazen do prostředí Jilemnice, je Weissův román *Přišel z hor*. Autor tuto knihu věnoval „Nejkrásnějšímu městu, rodné Jilemnicí“. Weiss čtenáře zavádí do rodné Jilemnice, kde prožil své dětství. Jilemnice se zde jeví jako šťastný obraz podkrkonošského maloměsta na počátku 20. století. Řada postav umožňuje Weissovi zachytit Jilemnicí jako maloměsto ve všech jeho úrovních sociálního rozvrstvení, společenského života, zvyklostí, názorů a tradic. Toto dílo se stalo dokladem etnografického svérázu Podkrkonoší. Stejně jako Havlíček a Hardy, i Weiss zde použil pro svůj rodný kraj fiktivní název – Javorek. Javorek byl, a dodnes je, součástí Jilemnice, proto můžeme volbu tohoto fiktivního názvu spatřovat zejména v tom, že byl součástí Jilemnice, tudíž byl pro čtenáře známý (Luštinec, 2011).

Jan Weiss se věnoval místopisu Jilemnice i v některých svých člancích. Jeho dětství spojené tak pevně s prostorem Jilemnice se odráží v jeho dílech, která měla oproti Jaroslavu Havlíčkovi charakter optimistický. Jan Weiss líčil Jilemnici převážně v těch světlých barvách, neviděl negativa spojená s maloměšťáctvím a na vztahu k Jilemnici si silně zakládal. Byl hrdý na to, že je právě Jilemnice jeho rodným městem.

Jan Weiss a Jaroslav Havlíček se navzájem doplňovali. Jsou dobrým příkladem toho, jak regionální autoři mohou pracovat s prostorem, který je jim tak blízký a ke kterému je poutají pevné vazby, přátelství a láska, a to jak k obyvatelům města, tak k domovu, který je tak silně spjat s rodným krajem – jejich milovanou Jilemnicí.

7 Pojem místa a regionu ve vzdělávání

Můžeme říci, že místo je z geografického hlediska nejdůležitějším pojmem, kterému je třeba rozumět, abychom vůbec mohli pochopit studium obecné geografie. Každý děj, proces, lidský čin či fyzicko-geografický jev je zasazen do určitého místa či prostoru (rozdíl vysvětlen v podkapitole 5.3.2., 1. odstavec). Proto je důležité, zejména z pozice učitele, zdůrazňovat důležitost pojmu místa ve vzdělávání již na základních školách tak, aby žáci věděli a uměli prakticky využít těchto poznatků. Pojem region je ve srovnání s pojmem místa neméně důležitý. Můžeme říci, že se však v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy z roku 2007 (dále jen RVP ZV) pro Českou republiku objevuje častěji, než pojem místa. Jak správně chápat rozdíl mezi regionem a místem, jejichž pojmy se ve vzdělávání objevují?

(Nováková, 2011) říká, že se žák ve výuce o regionu zabývá např. jeho polohou, přírodními podmínkami, neméně důležitou historií, socioekonomickými podmínkami, cestovním ruchem atd. Žák se při výuce o regionu může cítit vnitřně nezúčastněný. Přeci jenom se místa nacházejí v regionu, zatímco region v místě nikoliv. Proto je patrné, že výuka o regionu může být žákovi vzdálenější než výuka o místě, kde se může blíže realizovat, neboť má zcela jistě větší zkušenosti s místem než s celým regionem. Žák si tak často nedokáže představit propojení mezi sebou samým a pojetím regionu ve vzdělávání. Koncepce místa je oproti výuce regionu jiná. Místo by nám mělo být bližší. Žák si sám může uvědomit, jaké postoje má zaujmout, uvědomuje si, že je sám součástí místa (str. 22).

V RVP ZV z roku 2007 jsou definovány obecné očekávané výstupy pro žáka 2. stupně základní školy týkající se v menší míře prostorového vnímání a místa a ve větší míře jsou zde nastíněny výstupy týkající se pojmu region. To můžeme hodnotit jako kladné. Avšak i přes tyto zmínky jsou tyto

pojmy ve vzdělávání stále potlačovány a není jim věnována taková pozornost, jakou by si zasloužili.

Zajímavé je porovnání českého kurikula s britským kurikulem. V britském kurikulu se můžeme mnohem častěji setkat s očekávanými výstupy žáka, které se týkají pojmu místa, než v českém kurikulu. Podle Vávry (2006), který vychází z části britského kurikula, by se žáci na úrovni Key stage 3, což odpovídá žákům mezi 11-14 let, tedy žákům 2. stupně na základních školách v České republice, měli naučit a zároveň porozumět následujícím poznatkům týkajících se pojmu místa:

„ Žáci by měli studovat polohu míst a jejich prostředí, získávat informace ze zpráv o místech a o jejich prostředí a pochopit významná místa a jejich prostředí“.

„ Žáci by měli umět popsat celostátní, mezinárodní a globální kontext studovaných míst“.

„ Žáci by měli popsat a vysvětlit přírodní a humánní rysy, které vytvářejí odlišné charaktery míst“.

„ Žáci by měli umět vysvětlit, jak a proč dochází v určitých místech ke změnám a k problémům, které vyplývají z těchto změn“.

„ Žáci by měli také umět vysvětlit vzájemné propojení/provázání míst a kriticky zhodnotit ideu globálního občanství“.

7.1 Literatura dostupná pro žáky i učitele

Můžeme říci, že pojmy region a místo mají ve vzdělání nezanedbatelný význam. Ale i dnes má RVP ZV a jednotlivé školní vzdělávací programy rezervy. Proto je dobré, když se učitelé inspiroují pro

kvalitní, zajímavou a zároveň zábavnou výuku z některých dostupných publikací, jako jsou například zmíněné následující dvě publikace od Hany Kühnlové. Tyto publikace, přesněji učebnice didaktiky zeměpisu, jsou zajímavými zdroji proto, jak odborně a zároveň zábavně pracovat s žáky a využít při tom výuku o regionu a místě.

7.1.1 Kühnlová (1998) – Tady jsem doma

Autorka sama v úvodu vymezuje tuto publikaci jako doplněk k učebnici České republiky. Dále autorka uvádí, že by tato učebnice měla být pomůckou nejenom učitelům, ale i žákům, a to zejména při poznávání místního regionu a obce (Kühnlová, 1998 str. 6). Klade důraz na propojení míst, což znamená, že žáci žijící na vesnici by neměli dobře znát jen venkov, svou obec, ale i města, do nichž jezdí za službami. Důraz autorka, a to nejenom v této publikaci, klade na znalost hlavního města České republiky – Prahy. To je věc, která by se dala autorce vytknout. Sama bydlí v Praze, je tedy možné, že význam Prahy trochu přeceňuje. Přeci jenom by žáci měli znát více krajské město, které se nachází co nejbližší jejich regionu, než často jim vzdálenou Prahu. To znamená, že např. žáci z Jilemnice by měli více poznat Liberec, nebo i Hradec Králové, neboť tyto města jsou jim bližší. Naopak např. žákům z Hodonína by mělo být zcela jistě bližší Brno než Praha. Tady se tedy naskytla otázka, jestli úloha Prahy není v této publikaci přeceňována. Dalším, asi posledním bodem, který by autorka této práce chtěla vytknout autorce publikace Tady jsem doma, je absence důrazu na pojem domov. Z názvu celé publikace by se neznalý čtenář mohl domnívat, že se v publikaci objeví témata bližší jemu samému. Zatímco témata jsou v učebnici tematizovaná z širšího pohledu, autorka této práce by uvítala úkoly ještě v menším, lokálnějším měřítku, zaměřeny více na domov žáka. Témata jsou zde zaměřena spíše na krajinu, přírodu, městské památkové rezervace, města, na Prahu aj., ale chybí zde zaměření

přímo na domov, který by měl být jakýmsi primárním bodem, skrze nějž bychom mohli dále pracovat s tématy širšími.

Obecně je celá učebnice členěna do několika kapitol a podkapitol. Z hlavních témat této učebnice, která autorka shledala za podstatná, jsou témata zabývající se geografickou polohou, historií a kulturou, sídly, životním prostředím, přírodou a krajinou, obyvatelstvem a hospodářstvím. Tato témata jsou dále blíže specifikována u každé podkapitoly, kde můžeme najít spoustu zajímavých úkolů.

Učebnice splňuje požadavky na moderní metody výuky. Důraz je kladen na spolupráci žáků, praktický průzkum a práci v terénu, nutnost dohledávání informací z jiných zdrojů a propojení s jinými vyučovacími předměty, zejména s dějepisem. Řada úkolů je také vymezena jako dlouhodobý projektový úkol, což taktéž odpovídá nejnovějším požadavkům na efektivní vzdělávání. Proto by se tato učebnice mohla stát dobrým vodítkem pro učitele, jak zábavně a efektivně s žáky pracovat, ale i pro samotné žáky. Některé úkoly jsou lehčí, některé zase těžší. Ačkoliv autorka této učebnice nevymezila věkové rozhraní žáků, pro které je tato učebnice vhodná, můžeme dojít k závěru, že je vhodná pro celý druhý stupeň základní školy. Záleží na obtížnosti a typech úkolů, které pro žáky jednotlivých ročníků vybereme.

Z grafického hlediska je učebnice velice přehledná. Je doplněna přibližně 1/3 obrázků, které souvisí vždy s daným tématem. V textu učebnice jsou také použity různé symboly, které žákům napoví, jestli se jedná o projektový úkol, úkol ve skupině či se má o úkolu předem debatovat.

7.1.2 Kühnlová (2007) – Život v našem regionu

Další významnou učebnicí, jejíž autorkou je opět Hana Kühnlová, je publikace týkající se našeho regionu. Na první pohled se zdá, že její obsah je podobný jako obsah učebnice Tady jsem doma, avšak bližším prostudováním dojdeme k závěru, že její obsah je věnován spíše propojení a poznávání našeho regionu v širších souvislostech. Ve srovnání s předchozí publikací tedy můžeme říci, že tato publikace se nachází v jakémsi „globálním“ měřítku, zatímco učebnice Tady jsem doma v „lokálním“ měřítku. Cíl této učebnice dobře charakterizovala sama autorka v úvodu textu. *„Abychom dokázali porozumět problémům dnešního světa, měli bychom se naučit chápat život společnosti v našem nejbližším okolí.“* (Kühnlová, 2007 str. 5). Důraz je kladen tedy nejenom na poznávání historie krajiny, ale i na její ochranu a zachování budoucím generacím.

Koncepce učebnice a samotná témata jsou v porovnání s publikací Tady jsem doma (1998) podobná, nikoliv však stejná. O tom vypovídá např. kapitola Budoucnost je naše věc, kterou v předchozí publikaci nemůžeme najít. Mezi další kapitoly, které jsou zde navíc, je např. kapitola s názvem Genius loci. Ten tu však vztahuje Kühnlová ke krajině, což není zas tak správné. Genius loci, jakožto „duch“ místa, se vztahuje více k samotnému místu, než k celé krajině. Zajímavé je, že se zde autorka této publikace zmiňuje stručně o domovu v kapitole s názvem Můj domov. Výskyt tohoto tématu bychom mohli spíše očekávat v publikaci předešlé.

Jak již bylo řečeno, tyto publikace se určitým způsobem doplňují, témata se kryjí, avšak nejsou stejná. Je těžké rozhodnout, jakou publikaci bychom jako učitelé měli pro výuku zeměpisu použít. Záleží asi čistě na učiteli. Podle autorky této práce je však publikace Život v našem regionu zajímavější. Je to však jen subjektivní názor. Co se týče tématu této práce, tak publikace Život v našem regionu by mohla být určitým vodítkem, jak

pracovat s žáky v prostoru Jilemnice. V kapitole Města, městečka a vesnice bychom mohli jako učitelé např. s žáky porovnávat obytné zóny Jilemnice mezi sebou a zkoumat jejich funkci. Dále bychom mohli zjišťovat, jakou úlohu hraje Jilemnice vůči okolním vesnicím jakožto ORP. V kapitolách Zemědělství v našem regionu bychom mohli s žáky zkoumat proměnu krajiny Jilemnice jakožto podhorskou oblast a vliv na zemědělství v minulosti i dnes. Naopak v kapitole Průmysl bychom mohli navrhnout projektový úkol s názvem Proměny průmyslu na Liberecku, čímž bychom dosáhli nejenom bližšího poznání krajského města, ale žáci by byli nuceni propojit zeměpis se znalostmi z dějepisu. Nápadů, které tato publikace přinesla autorce této práce, je mnoho. Proto ji také shledává za hodnotnější didaktickou pomůcku než předchozí publikaci Tady jsem doma. Avšak asi nejzajímavějším úkolem, který by se dal vztáhnout k tématu této práce, bychom mohli najít v publikaci Život v našem regionu na str. 13. Úkol s názvem *Plán našeho města* je dobrým úkolem pro žáky, aby poznali nejenom současnou podobu města Jilemnice, ale úkol by se dal dobře vztáhnout na poznávání literární krajiny Jilemnice, do níž zasahovali především Jaroslav Havlíček a Jan Weiss.

Učebnice nepřináší tedy jen spousty zajímavých úkolů, ale je koncipována jako didaktická pomůcka pro učitele, jenž by měl žáka pomocí této učebnice naučit chápat souvislosti týkající se minulosti, současnosti i budoucnosti regionu. Žáci by sami měli zkusit zjišťovat, jak se žije v okolí, v jakém stavu je příroda, jak lidé hospodaří a jaký je náš životní cíl. Měli by vyjadřovat své názory a naučit se je obhajovat. Proto, abychom rozšířili své zájmy, měli bychom se snažit více poznat historii míst, místa kde žijeme a kulturní tradice svého národa. Naučit se hodnotit lépe kvalitu života a uvažovat o možnosti, jak kvalitně zlepšovat život v regionu, kde žijeme. To vše je cílem této učebnice. Tyto všechny nároky také vypovídají o tom, že je učebnice, ve srovnání s předchozí učebnicí, vhodnější ne pro celý

druhý stupeň základních škol. Knihu bychom měli spíše jako učitelé doporučit žákům starším, jako jsou žáci osmého a devátého ročníku základních škol.

Po grafické stránce je opět učebnice velice kvalitně zpracována. Oproti předchozí je zde vymezeno i několik rozšiřujících symbolů. Dobré také je, že řada úkolů je doporučena jen žákům, kteří se o toto téma zajímají více. Nenutí tedy žáky zpracovávat téma, které by je moc nebavilo.

Obecně lze tedy říci, že tyto dvě učebnice jsou výbornou didaktickou pomůckou pro učitele zeměpisu druhého stupně na základních školách. Nutno podotknout, že by se mělo vydávat více takovýchto zajímavých učebnic a doufat stále v modernější, kvalitnější a zábavnější metody výuky. I když je v RVP ZV (2007) vymezeno spousty moderních kompetencí, které by měli žáci splňovat, stále je zde problém toho, že záleží především na osobě učitele, z jehož metod se vyvíjí kvalita výuky.

8 závěr

Téma literární prostorovosti v geografii je často potlačované. Jen několik odborníků se zabývá tímto tématem, které je často velmi opomíjeno jako součást výuky geografie. Literární krajiny jsou místa často smyšlená, fiktivní, avšak to, do jaké míry je zde vyjádřen vztah autora ke krajině, je neocenitelné. Téma prostorovosti a koncepce místa je jedním z hlavních témat, která se objevují v regionální literatuře. Samotní literáti jsou aktéři, kteří nepřímo pracují s prostorem. Jejich díla jsou pak výsledkem toho, jak se dva světy, které se mohou zdát na první pohled tak vzdálené, přímo prolínají. Díky regionální literatuře, která pracuje s koncepcí místa v daném regionu, nám sami autoři ukazují, do jaké míry lze čtenáři ukázat význam místa a také to, co pro region (krajina, místo, rodný kraj) znamená pro samotného autora. Pojmy literární krajina, regionální literatura či literární prostorovost jsou zcela jistě bohatými a nevšedními tématy, která vypovídají o významu místa a o charakteru krajiny. Bohužel, jak již bylo řečeno, tato témata jsou v české geografii stále opomíjena. Ne jinak je tomu i v literatuře. Proto cílem této práce bylo přiblížit a zároveň propojit koncepci místa na příkladu literární krajiny. Jilemnice, nenápadné městečko v Podhůří Krkonoš, se k tomu nepřímo nabízelo. Jen málokteré město poskytuje takový rámec k tomu, aby zde mohla vzniknout regionální literatura, která pracuje jak s reálným světem, tak i se světem fiktivním.

Jak geografie, tak i literatura jsou vědní disciplíny, které pracují s pojmy místa a prostoru. Obě pracují s významy míst jakožto se středy zájmu sociálních interakcí. Propojením těchto dvou vědních disciplín nám může vzniknout jakýsi nový směr – „literární geografie“. Ta především pracuje s obrazotvorností čtenáře a s jeho fantazií. Téma literární prostorovosti by mělo podněcovat lidi, aby nahlíželi na krajinu nejenom jako na fyzicko-geografický prvek, ale aby si ujasnily její jedinečný a osobitý význam, který pro určité jedince zcela jistě má. Téma literární

prostorovosti by mělo spojovat právě tyto dva světy - svět reálný a svět literární.

Téma literárních krajin by nemělo být podceňováno geografy, neboť je nepřímým důkazem toho, jakým možným způsobem lze s prostorem ještě pracovat.

9 Použitá literatura

Knižní literatura a periodika

- **Agnew, John. 1987.** *Place and politics: the geographical mediation of state and society.* Winchester : JSTOR by the Royal geographical society, 1987. 0043201176.
- **Gould, Peter a White, Rodney. 1974.** *Mental maps.* London : PENGUIN A KITCHIN, 1974. 9780140216882.
- **Hagget, Peter. 2001.** *Geography: a global synthesis.* Harlow : Pearson Education Limited, 2001, stránky 380-383.
- **Havlíčková, Marie, Mlsová, Nella a Taudyová, Hana. 2006.** *Jaroslav Havlíček: Neklidné srdce: Vzpomínky, reflexe, literární místopis, korespondence.* Liberec : Nakladatelství Bor, 2006. 80-86807-27-4.
- **Horáček, Jaromír. 1938.** *Jilemnicko: Světová válka-Převrat.* Jilemnice : město Jilemnice, 1938.
- **Horáček, Jaromír. 1963.** *Nic kalýho zpod Žalýho.* Liberec : Severočeské krajské nakladatelství, 1963.
- **Horáček, Jaromír. 1949.** *Jilemnice v díle Jana Weisse.* Semily : Musejní spolek v Železném Brodě, 1949. stránky 178-179, 220.
- **Kmuníček, Václav. 1997.** *Z Českého ráje a Podkrkonoší 10.* Semily : Státní okresní archiv Semily, 1997. 80-801284-7-5.

- **Knox, Paul a Pinch, Steven. 2006.** *Urban social geography.* London : PEARSON EDUCATION LIMITED, 2006. 0-13-124944-4.
- **Kühnlová, Hana. 1998.** *Tady jsem doma: aneb poznej dobře svoje bydliště.* Praha : MOBY DICK, 1998. 80-86237-02-8.
- **Kühnlová, Hana. 2007.** *Život v našem regionu: pracovní učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia.* Plzeň : FRAUS, 2007. 978-80-7238-489-1.
- **Laube, Josef. 1938.** *Naše Podkrkonoší.* Praha : Národní jednota severočeská, 1938.
- **Luštinec, Jan. 2000.** *Jilemnice: Historická zastavení.* Jilemnice : Město Jilemnice, 2000. 80-238-6376-2.
- **Luštinec, Jan. 2011.** *Osobní rozhovor na téma Prostorové vnímání Jilemnice.* Jilemnice, 8. únor 2011.
- **Luštinec, Jan. 2011.** *osobní rozhovor na téma Význam místa pro Jaroslava Havlíčka.* Jilemnice, 11. březen 2011.
- **Luštinec, Jan. 2007.** *Zmizelé Čechy: Jilemnice.* Praha-Litomyšl : PASEKA, 2007. 978-80-7185-824-9.
- **Lynch, Kevin. 2004.** *Obraz města=The image of the city.* Praha : BOVA POLYGON, 2004. 80-7273-094-0.
- **Nováková, Magdaléna. 2011.** *Zeměpisná výuka o místě (oproti místnímu regionu) a její realizace v 6. ročníku ZŠ na příkladu Liberecka. [Diplomová práce].* Liberec : autor neznámý, 2011.

- **Polišenská, Veronika, Anna. 2006.** Mentální mapy: definice, výzkum a otázka prostorového rozhodování. *Československá psychologie*. 2006, stránky 64-69.
- **Relph, Edward. 1976.** *Place and placelessness*. London : Pion Limited, 1976. 0-85086-055-5.
- **Rumler, Josef. 1973.** *Epik Jaroslav Havlíček*. Praha : Československý vydavatel, 1973.
- **Staněk, Josef. 1975.** *Krkonoše a Podkrkonoší*. Praha : Olympia, 1975.
- **Tuan, Yi-Fu. 1974.** In: John Agnew, David, N. Livingstone a Alisdair Rogers. *Human geography: an Essentials anthology*. Oxford : Blackwell Publishers, 1996, stránky 446-448.
- **Zásadský, Jiří. 1900.** [autor] In: Tomáš, Garrigue Masaryk [editor]. 1900. *Naše doba: revue pro vědu, umění a život sociální*. Praha : Jan Laichter, 1900.

Elektronické zdroje

- **Centrum evropského projektování a.s. 2008.** Strategický plán města Jilemnice (2008-2025). http://www.mestojilemnice.cz/data/jil_files/2083/priloha-1profil-mesta.pdf. [Online] 2008. [Citace: 30. březen 2011.] http://www.mestojilemnice.cz/data/jil_files/2083/priloha-1profil-mesta.pdf.
- **Cvrček, Jaroslav. 2007-2011.** *Knihovna Václava Štecha ve Slaném:Kalendárium-únor*. [Online] 2007-2011. [Citace: 15. březen 2011.] <http://www.knihovnaslany.cz/kalendarium/2009/01/kalendarium-unor/>.
- **Český statistický úřad. 2011.** *Český statistický úřad*. [Online] 2011. [Citace: 5. duben 2011.] [http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/9F003C1E0B/\\$File/401810187.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/9F003C1E0B/$File/401810187.pdf).
- **Dubový, Dušan a Kmuníček, Vilém. 2004.** Jan Weiss. [Online] 2004. [Citace: 20. březen 2011.] <http://jan.weiss.sweb.cz/>.
- **geografickyzurnal. 2009.** Humánně-geografický žurnál. [Online] 5. leden 2009. [Citace: 8. únor 2011.] <http://geografickyzurnal.bloguje.cz/756178-misto.php>.
- **Goonewardena, Kanishka, a další. 2008.** *Space, difference, everyday life: Reading Henri Lefebvre*. [Online] 2008. [Citace: 8. únor 2011.] http://www.mom.arq.ufmg.br/babel/textos/lefebvre_space_everyday.pdf. 0-415-95460-6.

- **MŠMT. 2006.** *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání-verze 2007 (platná verze), MŠMT ČR.* [Online] 2006. [Citace: 30. březen 2011.] <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-verze-2007> .
- **Vávra, Jaroslav. 2006.** Pojetí výuky zeměpisu (geografie) v britském kurikulu. *Metodický portál: inspirace a zkušenosti učitelů.* [Online] 4. září 2006. [Citace: 30. březen 2011.] <http://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/853/POJETI-VYUKY-ZEMEPISU-GEOGRAFIE-V-BRITSKEM-KURIKULU.html>/. 1802-4785.

10 Přílohy

Příloha č. 1: Hardyho mapa regionů v Dorsetu - skutečné X fiktivní názvy

Příloha č. 2: Jaroslav Havlíček

Příloha č. 3: Rodný dům Jaroslava Havlíčka

Příloha č. 4: Hospoda U české lípy – historický pohled

Příloha č. 5: Hospoda U české lípy – dnešní pohled

Příloha č. 6: Literární mapa Jilemnice

Příloha č. 7: Rodný dům matky Jaroslava Havlíčka

Příloha č. 8: Jan Weiss

Příloha č. 9: Rodný dům Jana Weisse

Příloha č. 10: Pamětní deska věnována Jaroslavu Havlíčkovi

Příloha č. 11: Pamětní deska věnována Janu Weissovi

Příloha č. 12: Ulice Jaroslava Havlíčka

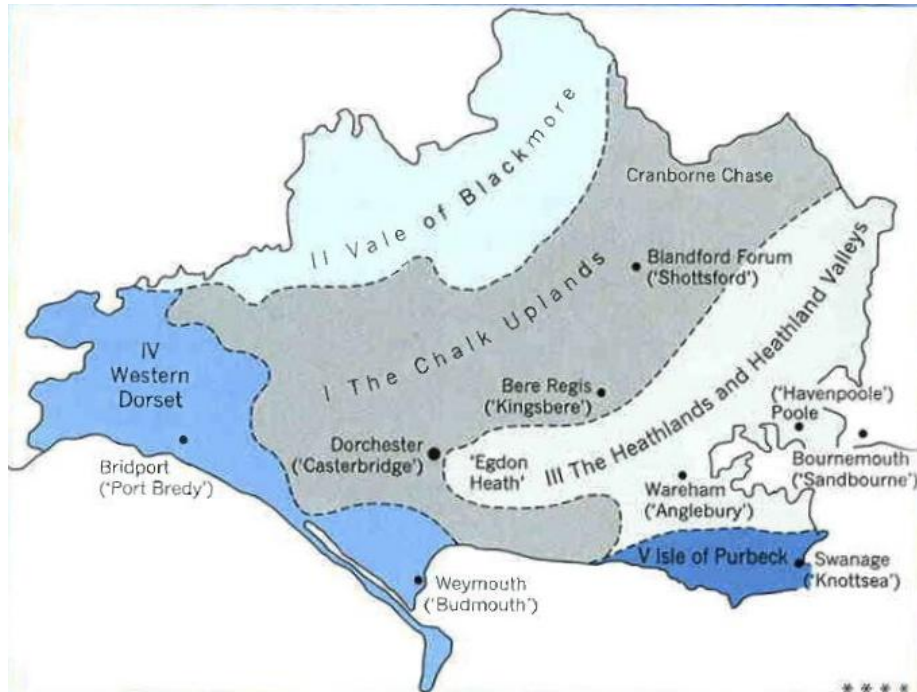
Příloha č. 13: Ulice Jana Weisse

Příloha č. 14: Kaplička sv. Isidora na Kozinci

Příloha č. 15: Jabloňový sad vedoucí ke kapličce sv. Isidora – dnešní pohled

Příloha č. 16: Dotazníky, které vyplňovali insideri a outsideri Jilemnice

Příloha č. 1 Hardyho mapa regionů v Dorsetu - skutečné X fiktivní názvy (Hagget, 2001 str. 382)

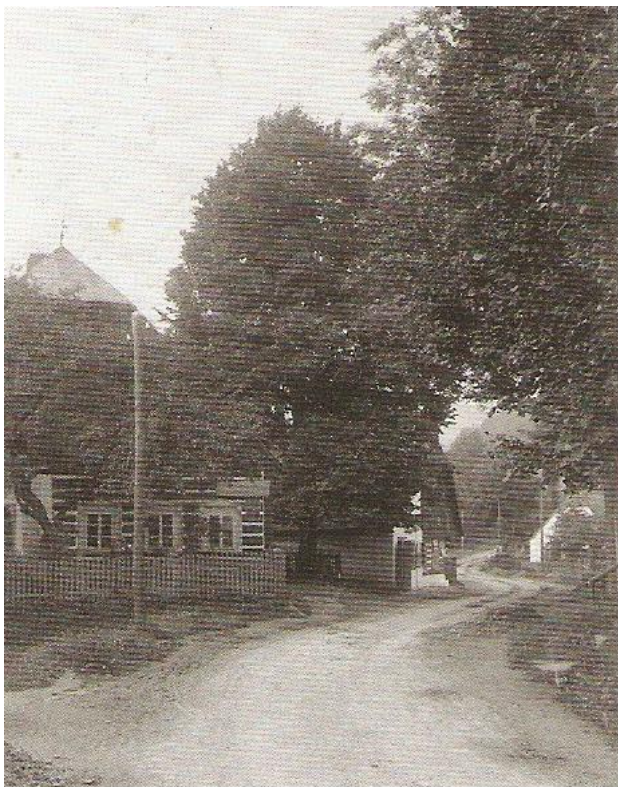
Příloha č. 2 Jaroslav Havlíček (Cvrček, 2007-2011)

Příloha č. 3 Rodný dům Jaroslava Havlíčka, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 4 Hospoda U České lípy - historický pohled (Luštinec, 2007)

Příloha č. 5 Hospoda U České lípy - dnešní pohled, březen 2011 (foto autor)

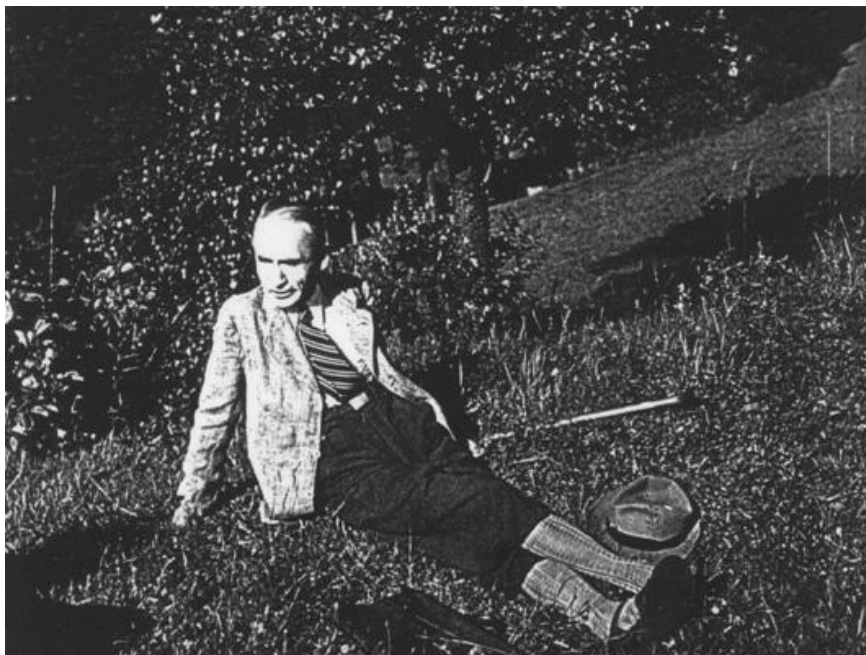
Příloha č. 6 Literární mapa Jilemnice (Havlíčková, a další, 2006)

Příloha č. 7 Rodný dům matky Jaroslava Havlíčka, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 8 Jan Weiss (Dubový, a další, 2004)

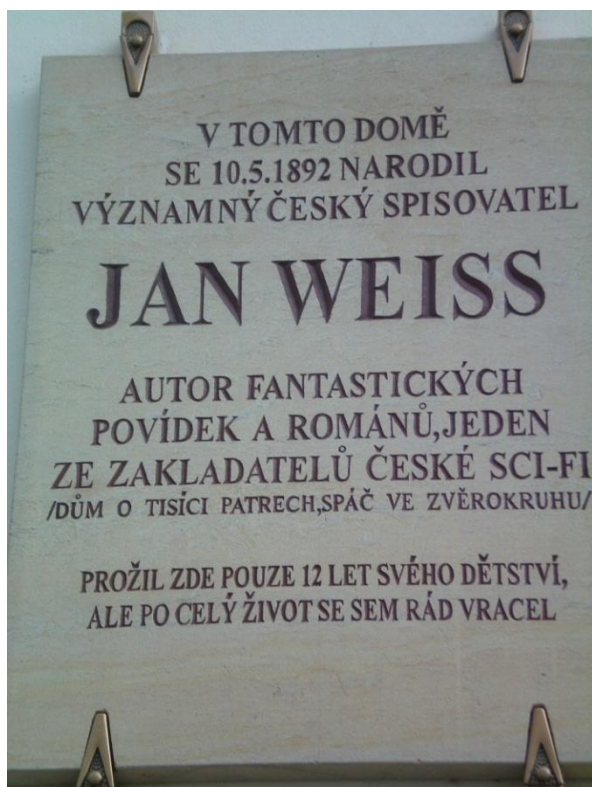
Příloha č. 9 Rodný dům Jana Weisse, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 10 Pamětní deska věnována Jaroslavu Havlíčkovi, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 11 Pamětní deska věnována Janu Weissovi, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 12 Ulice Jaroslava Havlíčka, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 13 Ulice Jana Weisse, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 14 Kaplička sv. Isidora na Kozinci, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 15 Jabloňový sad vedoucí ke kapličce sv. Isidora - dnešní pohled, březen 2011 (foto autor)

Příloha č. 16 Dotazníky, které vyplňovali insideři a outsideři Jilemnice (autor, 2010-2011)

Dotazník týkající se města Jilemnice

Hodící se odpověď prosím zakroužkujte

1. otázka

- a) Jsem muž
- b) Jsem žena

2. otázka

- a) Jsem občanem města Jilemnice/ mé trvalé bydliště je v Jilemnici
- b) Nejsem občanem města Jilemnice/ mé trvalé bydliště není v Jilemnici, avšak navštěvuji/znám prostředí Jilemnice
- c) Nejsem občanem města Jilemnice a zároveň město Jilemnici neznám /nemám žádnou představu o prostorovém uspořádání města

3. otázka

- a) Znám Jilemnické rodáky, spisovatele Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse
- b) Jejich jména mi něco říkají ve spojitosti s městem Jilemnice, nevím však o nich nic bližšího
- c) Neznám vůbec Jilemnické rodáky a spisovatele Jaroslava Havlíčka a Jana Weisse, doposud jsem o nich neslyšel/a

4. otázka

- a) Víím, že Jaroslav Havlíček „zasadil“ děj většiny svých románů a povídek do prostředí města Jilemnice a **mám povědomí o tom**, že existuje pomyslná „literární mapa“ Jilemnice
- b) Víím, že Jaroslav Havlíček „zasadil“ děj většiny svých románů a povídek do prostředí města Jilemnice a **nevím**, že existuje pomyslná „literární mapa“ Jilemnice
- c) O literární tvorbě Jaroslava Havlíčka nevím nic bližšího

5. otázka (zabývejte se jí prosím jen v případě odpovědí **a, b v druhé otázce**)

Prosím Vás o nakreslení mentální mapy Jilemnice (**na druhou stranu dotazníku**), která je nejdůležitější částí tohoto dotazníku

Pozn. Mentální mapa vypovídá o Vašem subjektivním vnímání prostoru města Jilemnice. Záleží pouze na Vás, jak prostor vnímáte. Můžete nakreslit silnice, obytné zóny, centrum, budovy či místa, které navštěvujete atd. Klidně postačí „obdélník s několika místy“, které jsou pro Vás významné či dominantní.

Děkuji za Váš čas, který jste strávili vyplněním tohoto dotazníku. Veškeré informace budou zcela jistě bohatým přínosem pro mou bakalářskou práci.